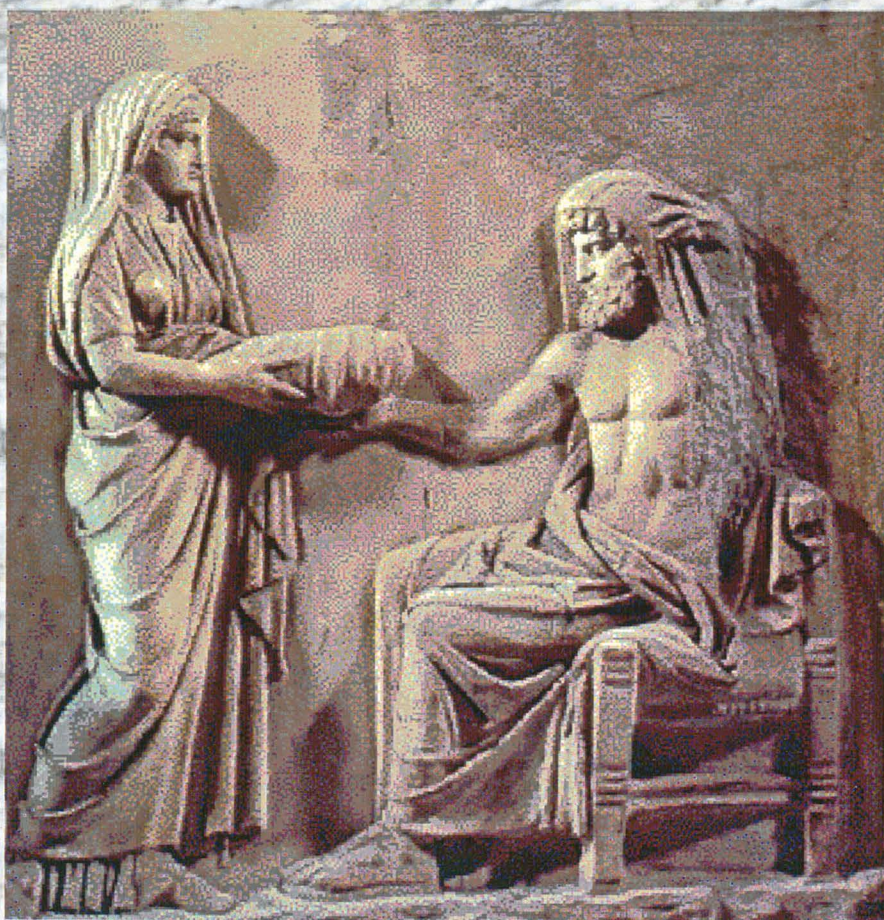

ΧΡΟΝΟΣ

CRONOS

**Revista Societății de Științe Istorice din România
Filiala Caraș – Severin
Anul IV, nr. 9, Ianuarie - Iunie, 2012.**

Coperțile, corecturi, tehnoredactare: Eduard Magiar și Nicolae Magiar

Reșița - iunie 2012

ISSN 1844 - 4423

CUPRINS

Fercea Ghiorghița - Coordonate ale culturii în Reșița interbelică	p. 2
Gheju Cosmin – Școala din Ezeriș	p. 13
Urziceanu Gheorghe – Scurtă istorie a căii ferate montane Anina-Oravița.....	p. 16
Magiar Eduard – Marea Britanie – Un partener incomod pentru UE.....	p. 19
Apariții editoriale.....	p. 22
Din activitatea noastră.....	p. 22
Recenzii de carte.....	p. 23

COORDONATE ALE CULTURII ÎN REȘIȚA INTERBELICĂ

Vatră a culturii și a luptei proletare, Reșița aduce și expresii culturale specifice: formații artistice, organizări și manifestări tradiționale, forme de artă create în condițiile locului de muncă (statură mică, utilitară, lucrări forjate, etc.) și chiar un folclor particular valorificat după cel de-Al Doilea Război Mondial de scriitorul reșițean Al. Tietz..

Tradițiile artistice, mai ales muzicale, se adâncesc în timp aproape la începuturile industriale. Fanfara, de pildă, activează de peste 165 de ani, primul cor muncitoresc de peste un secol (1872), la fel orchestra; o îndelungată existență au și alte formații artistice (operetă, echipe de teatru, etc.) sau instituții (biblioteca înființată în anul 1871, etc.) (1) care au favorizat elevarea intelectuală.

Sărbătoarea zilei de 1 Mai, excursiile și drumețiile erau prilej de organizare a unor manifestații specifice.

În Casa muncitorească ce s-a construit din fondurile muncitorilor, au avut loc numeroase manifestații culturale, adunări festive de 1 Mai, conferințe cu caracter antifascist.

Pe aceste meleaguri unde trăiesc de veacuri în bună înțelegere români, germani, sârbi, maghiari, conlucrarea între diferitele societăți artistice, activitățile culturale comune în fața unui public eterogen, au constituit factori de solidaritate și prietenie.

ÎNVĂȚĂMÂNTUL

Până la Unire, Învățământul din Reșița a cunoscut ca forme de învățământ supraprimar școala de băieți și cea de fete. Din 1890 a luat ființă Școala civilă de băieți și din 1913 Școala civilă de fete, ambele cu statut de gimnaziu,(2) dar cu limba de predare maghiară.

Pentru absolvenții de școli primare care nu urmau școala civilă, exista posibilitatea să se califice la cursurile de ucenici care până în 1907, îmbrăcau forma de ucenicie la locul de muncă.

Prin aceeași formă se calificau ca muncitori și absolvenții școlii civile. Aceștia însă, prin nivelul lor de cunoștințe, au reușit să se impună în producție, constituind cadrele medii ale uzinei(șefi de echipă, maiștri, tehnicieni).(3)

Constituirea statutului național unitar român a creat posibilități favorabile dezvoltării școlii românești și a dus la unificarea învățământului pe întreg teritoriu(1919), iar prin Legea din 26 iulie 1924 la organizarea unitară a învățământului primar și a pregătirii învățătorilor. S-a prevăzut obligativitatea și gratuitatea acestui învățământ, transformarea școlilor confesionale ortodoxe și unite în școli de stat, ca și legiferarea cursului „supraprimar” de 3 clase, care repetă materia celor 4 clase, pentru elevii care nu treceau la licee sau alte școli. Din 1925 se organizează și învățământul particular, alături de cel de stat.

Legile democratice burgheze au continuat să vină – legea învățământului clasicist (1931), a celui comercial (1936) – de ele beneficiind și învățământul reșițean.

În perioada ce a urmat Unirii rămân următoarele școli de stat :

Școli primare

Școala nr. 1 cu secție germană, numită „Școala centrală”, la care frecventau în 1933 - 803 elevi îndrumați de 15 cadre didactice; Școala nr. 2 cu secție germană, numit „Școala de beton” la care în 1933 erau 637 elevi și 7 cadre didactice; Școala nr. 3, numită și „Școala de la vamă” cu 225 elevi, 4 cadre didactice.

Pe lângă școlile de stat mai funcționează și două școli confesionale susținute de comunitățile catolică și reformată.(4)

Treptat învățământul devine unitar, obligatoriu și general.

În anul 1934/35 situația în învățământ este bună. Astfel aflăm că: „Orașul a cumpărat o școală primară în sumă de 750.000 lei și a modificat cu suma de 540.000 lei o alta. Pentru

întreținerea școlilor primare și secundare a dat un ajutor de 1.130.000 lei.” Comitetele școlare, cu concursul primăriei au înzestrat școlile primare cu materiale didactice și mobilier nou. Elevii „au cercetat” (frecventat) cursurile „în proporție de 90% din numărul celor înscriși”. Munca depusă de învățători s-a constatat a fi „foarte rodnică”. (5)

Situația statistică poate fi urmărită și din Anuarul învățământului primar din 1933, editat de Ministerul Instrucțiunii Publice, Cultelor și Artelor, care menționa la Școli medii :

- Gimnaziul de băieți cu local propriu, 8 săli, 12 profesori, 242 elevi, care va avea și o secție germană.

- Gimnaziul de fete – 6 săli, 14 profesori, 178 elevi, cu o secție germană.(6)

Situația în anul 1934/35 la cele 2 gimnazii reșițene o prezentăm la anexele nr. 20 și nr. 21. De remarcat numărul în creștere al elevilor, starea sanitară bună a celor două locale, disciplina exemplară și educația morală având în vedere viața orașului industrial.

Învățământul liceal de cultură generală

Școala civilă de băieți (creată în 1890) devine în 1918 Școala reală superioară de băieți preluată în 1919 de statul român, iar în 1921 devine gimnaziul de băieți. În 1922/23 se face o încercare de transformare a gimnaziului în liceu prin înființarea clasei a V-a, dar s-a renunțat din lipsa candidaților.(7)

În 1938 prin Decizia ministerială nr. 146.907/1938 publicată în Monitorul Oficial nr. 186/12 august 1938, Gimnaziul teoretic de băieți din Reșița este transformat în Gimnaziu industrial clasa I, urmând ca până în 1941 gimnaziul teoretic să meargă în lichidare cu clasele II-IV. Școala civilă de fete (înființată în 1913) transformată în 1919 în gimnaziu, era pe cale de a fi lichidată „din motive bugetare”. În 1931 Gimnaziul de fete Reșița funcționa extrabugetar o jumătate de an, apoi lucrurile reîntra în normal. Școala exista până în 1945 când se transformă în „Liceul de fete Ada Marinescu”.(8)

Învățământul profesional și tehnic

S-a creat din necesitatea asigurării muncitorilor calificați pentru uzinele de aici .

Prima mențiune despre existența unei școli de ucenici o avem din 1895. În 1907 Societatea S.T.E.G. a înființat „ Școala de ucenici a Societății Căilor Ferate de stat”, cu o școlarizare de trei ani, (9) care nu avea clădire proprie, cursurile desfășurându-se la „Școala de beton” sau la alte școli primare .

Începând din 1919, școala se va numi „Școala industrială U.D.R.”, (10) cu secții de predare în limba germană și limba română pentru ca din 1924 să funcționeze numai cu secția română. Recrutarea candidaților nu se făcea pe baza unui examen de admitere, care se introduce din 1929, când școala primește o clădire proprie în incinta Uzinei, având două săli de clasă. Din 1936/37 școala dispune de un cămin cu 50 de paturi, iar în 1938 se amenajează încă unul.(11) Căminul de ucenici era considerat ca o instituție de „asistență și educație socială”. La 1 septembrie 1930 ia ființă un gimnaziu industrial cu secția lăcătușerie.

În 1938 la Reșița funcționau 3 grădinițe de copii, încă 3 grădinițe confesionale, 4 școli primare de stat, un gimnaziu de băieți, unul de fete, o școală primară confesională evanghelică, una reformată și două școli de ucenici.(12)

După război 1918 începe o epocă nouă și pentru pedagogia românească. În această epocă distingem două faze : prima fază de asimilare iar a doua fază de creație . Cel mai reprezentativ gânditor bănățean de după război este profesorul Constantin Nedelcu, care îmbogățește vocabularul pedagogiei bănățene cu noțiunea de școală a idealismului, școală fără bănci și cărți, dar însuflețită de dragostea de neam și țară, o școală în aer liber întăritoare de trup, cultivatoare de minte și înălțătoare de suflete.

La ambele faze a contribuit „Școala Bănățeană” ajutată în afirmarea ei de Asociația Învățătorilor Bănățeni și îndrumată de inspectori ca Sabin Evuțianu, căruia îi revine meritul de-a fi naționalizat școala la granița de vest .(13)

Până la Unirea Asociațiilor Învățătorilor din Caraș-Severin cu cea din Timiș-Torontal erau două centre de preocupare pedagogică aici în Banat, unul din Timiș, al cărui reprezentant era inspectorul Ludovic Ciobanu și altul în Caraș-Severin al cărui reprezentant era Pavel Jumanca. Organele acestor centre de preocupări erau „Școala Bănățeană” și „Primavara”,(14) în biblioteca „Primavara” apare în 1923 cartea „Școala Muncii” a inspectorului L. Ciobanu în care autorul pledează pentru o școală românească a faptelor și nu a vorbelor, pentru o școală unitară, respectând tradiția românească. Dascălii erau la curent cu problemele și cerințele școlii și prin intermediul revistelor „Învățătorul” de la Cluj (fig.A), „Pentru inima copiilor” apărută la

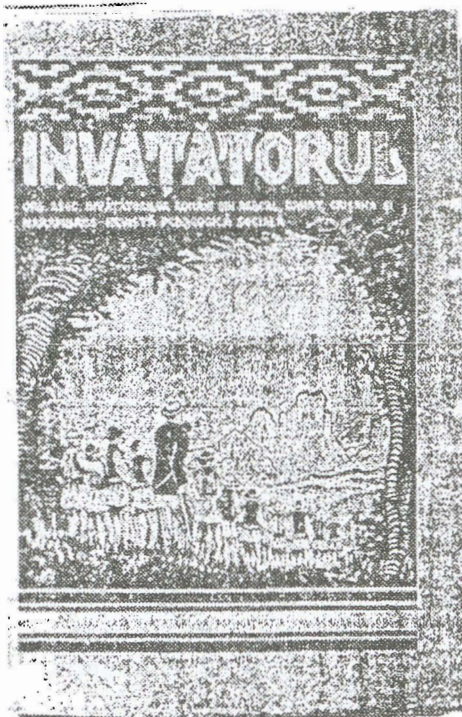

Fig. A Coperta revistei „Învățătorul”

București (fig.B), și „Școala Carașului” (1929-1933).(15) Adaptarea învățământului la natura copilului și reforma metodelor, fără a revoluționa sistemul școlar, sunt principiile fundamentale, a căror aplicare judicioasă constituie progresul social și moral al școlii adevărate.

„Să fie programele oricât de inteligent concepute și stabilitatea lor determinată de norme pedagogice ireproșabile, în lipsa de metode întemeiate și hotărâtoare în aplicarea principiilor științific-asimilate rămân infructuoase, într-o înfățișare care nu ajută nici procesul psihic al elevului, nici progresul școlii . (16)

Adunările Asociației Învățătorilor bănățeni (înființată în 1924) au fost adevărate congrese pedagogice unde s-au discutat problemele „ce-au bătut la poarta școlii și a inimii învățătorilor”.(17) În 1934 începe seria revistelor școlare la Reșița, prima revistă care se adresează elevilor fiind „Bucuria copiilor” (gazeta săptămânală). Un comentator afirma ca e o continuare a lui „Știe multe”, cu desene frumoase, povești, poezii, etc. și multe lucruri făcute de copii”. Bucuria copiilor publică informații din viața școlară, lucrări de scriitori români și străini, creații ale

elevilor, jocuri, relatări din copilăria oamenilor celebri, un fel de roman-foleton „Năsăilă”, etc., însă nu întotdeauna cu suficient discernământ. Își încetează apariția în 1938. (19)

PREOCUPĂRI LITERARE

Presa

După cum remarcă Gheorghe Jurma, „Perioda interbelică este o epocă de înflorire a jurnalisticii. Gazetarilor afirmați înainte de 1918 – Mihai Gașpar, P. Bandu R.S. Molin, Mișu E. Gropsianu – mulți formați la școala lui Valeriu Braniște – li s-au alăturat condeie noi, dornice de a păstra rolul civic al presei și a imprima dimensiuni mai înalte vieții românești. Din păcate, majoritatea ziarelor au avut o existență efemeră și au fost aservite unor partide politice“.

În august 1919 apare „Valea Berzavei”, ziar politic național, organul oficial al plasei. „Fondator este considerat Petru Bandu care publica în mai multe numere povestiri și schițe. Lucrări literare mai semnează Gh. Bălțeanu, I. Mărilă. Întreruptă în 1920, gazeta va reapare într-o nouă serie în 1932 (până în 1934, fondator P. Bandu, redactor Horațiu Bandu)“.(20)

Același Gh. Jurma notează: „În ultima perioadă redactorul gazetei era Gh. Dinteanu, în paginile săptămânalului reșițean tipărindu-se foiletoane, articole despre moravurile reșițene, texte literare și cronici, etc. Într-o reconstituire a drumului redacția nota: „Oricari ar fi fost criticile cari ni s-au adus curentul de demnitate cetățenească și națională instituit într-un oraș de plugarnici, purificarea atmosferei morale, pe-alocurea cam viciată, ridicarea slovei scrise la rangul unui respect mereu mărturisit, sunt realizări cari nu pot fi contestate nici chiar de cei mai redevabili dușmani ai redacțiunii ...”(21)

Preluat de către Gh. Georgescu, ziarul devine o altă tribună „Națiunea”(1934-1937).

Între cele două serii ale „Văii Berzavei”, apare „ziarul politic, social-cultural „Recița

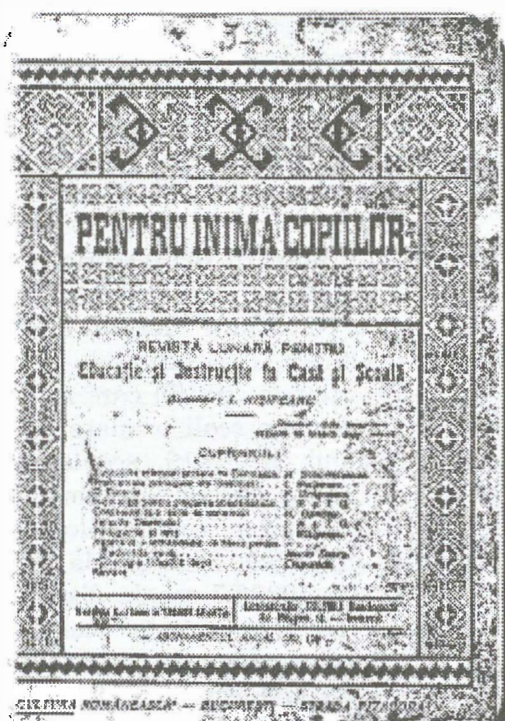

Fig. B Coperta revistei „Pentru inima copiilor”

noastră”, 1922, care este de fapt o continuare a celei dintâi: „Toate încercările de a salva Valea Berzavei n-au rămas zadarnice ... în ultimul moment s-au prezentat bravii noștri muncitori, cari înțelegând motivele pentru cari unicul ziar românesc din părțile acestea se pregătește să dispară, lipsa de fonduri, au abonat 1.200 bucăți deodată pentru folosința lor, cu dorința caldă de a servi interesele tuturor românilor deplasați în părțile noastre, spre sprijinirea culturii, economiei și politicii naționale române. (...) Ziarul „Valea Berzavei” e sistat în forma în care a apărut până acum, schimbându-i numele la dorința muncitorilor salvatori în „Reșița noastră”, simbolizând prin numele acesta speranța și dorința neclintită a tuturor românilor, ce o avem în privința viitorului Reșiței .” (22)

Gazeta face un apel la „sufletul românesc al tuturor cetitorilor noștri ca prin abonarea și răspândirea unicului organ românesc din părțile noastre, să ne vină întru ajutor cu obolul lor...”(23). Dar greutățile materiale sunt insurmontabile și la finele anului gazeta își sistează apariția. Aici au fost publicate numeroase informații locale, articole despre soarta muncitorilor, despre socialism, cât și numeroase contribuții culturale: schițe și traduceri, poezii, epigrame (chiar dacă puțin inspirate), note .

De altfel și citata „Valea Berzavei” – în ambele ei serii –, cum scrie Gh. Jurma, „s-a preocupat de literatură și arată publicând poezii, schițe și recenzii, printre colaboratori numărându-se Aurel Novac, G. Bălțeanu, Aurel Cosma, P. Bandu, Gh. Dințeanu dar și O. Cazimir, P. Cerna, Romulus Fabian etc. Ziarele vremii de altfel, reproduceau numeroase lucrări literare care corespundeau profilului lor.”

„Între 1924-25 a apărut „Curierul bănățean”.În corespondența datată 24 noiembrie 1924 și expediată gazetei bocșene „Drum nou”, Gh. Dinteanu prezintă această publicație: „Curierul bănățean” este titlul gazetei noi care și-a început apariția în limba română la 16 XI a.c. în Reșița, sub direcția responsabilă a d-nului inginer Ion Cochina”. (apud Gh. Jurma)

„În deceniul patru orașul de pe Bârzava beneficiază de mai multe periodice românești: „Deșteptarea” (1930-32) se tipărește la Reșița după ce începuse a fi editat la Bocșa. În ianuarie 1930, „a văzut la Reșița lumina zilei o nouă revistă românească: „Flacăra social-literară...”.(24)

„În 1932 apare revista lunară de critică social-culturală și politică „Cei nou”. „E un eveniment pentru orașul nostru ... scrie gazeta Deșteptarea. O revistă de critică social-culturală și politică în limba română la Reșița!? O cercetez cu deamănuntul, cu viu interes, și să fiu sincer cu inima plină de bucurie. Înainte de a citi observ că se prezintă exterior bine, ce lasă să am încredere și în fond . O cetesc și de fapt este o surpriză – după viața noastră intelectuală de până acum. Dar însuși titlul arată că, ce a fost a trecut, acum vor urma „Cei nou”. Și mă bucură că această surprindere s-a produs de un colaborator prețios al Deșteptării:de dl. Horațiu Bandu. Remarc colaboratori destoinici: d. dr. Giurasa, d. St. Moldovan si d-șoara V. Mureșan.” (25) Revista a publicat aspre critici la adresa vieții sociale, a situației muncitorilor etc.”

La 31 martie 1929 ziarul săptămânal „Lumina Carașului” a început să fie tipărit la Reșița, dar după zece numere, când va dispune de o tipografie proprie, numită „Minerva”, redacția se va muta definitiv la Bocșa

„Între 1929-31 apare „Buletinul U.D.R.”, iar între 1937-42 „Buletinul orașului Reșița”. În 1934 existau 4 periodice: „Națiunea” (1934-37), „Glasul muncitorului român” (1933-38), o revistă pentru copii „Bucuria copiilor”(1934-38) și una pentru turism „Reșița pitorească” (fig. C) „Idea apariției unei reviste de turism, se apreciază în gazeta Glasul muncitorului român, nu este rea. Este chiar binevenită. Mai ales pentru reșițeni, cari sunt așa de mari amatori ai turismului. Apariția acestei reviste este însă și o bună reclamă pentru Reșița, prin multilateralitatea și prin frumoasele clișee din revistă. Prezentându-se într-un format plăcut, hârtie bună, clișee numeroase și tipăritură ireproșabilă, nu avem decât să felicităm pe dl. G. Cosma pentru că a putut realiza la Reșița o astfel de revistă.”(26)

„De altfel, scrie Gh. Jurma, la finele anului 1934 lua ființă la Reșița Oficiul regional de turism (27), iar în 1936 se va serba jubileul de 25 de ani de la înființarea Reuniunii turistice din Reșița.” (28)

„Glasul muncitorului român” a apărut la 15 iulie 1933, „ca ziar eminamente profesional de apărare a intereselor muncitorilor, care umple un gol în publicistica profesională în care n-avem decât un număr de

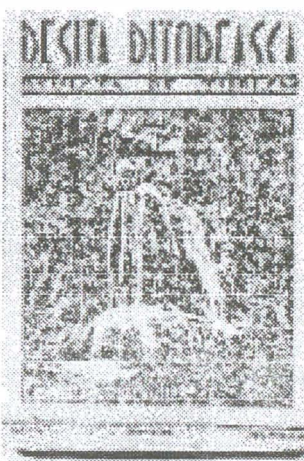

Fig. C Coperta revistei „Reșița pitorească”

publicații ce pot fi numărate pe degete.”(29) Alături de gazetari au semnat aici și muncitori simpli. Dar, ca organ al Sindicatelor naționale din Banat, el aluneca pe poziții naționaliste și în cele din urmă pro-fasciste, la fel ca altă gazetă „Suflet românesc” (1935-38), a cărei orientare se vede chiar din faptul că dispare odată cu dizolvarea partidului „Totul pentru țară”. Că poziția lor confuză, șovină nu găsea adeziune, în ciuda agitației de care se făcea uz, o putem înțelege dintr-o scrisoare a gazetei „Suflet românesc” nevoită să-și înceteze un timp apariția: tipografiile însăși au boicotat această fițuică, „schimbând până în prezent patru tipografii – Reșița, Oravița, Bocșa-Montna – ce ne-au refuzat tipărirea gazetei.”(30)

Așa, de exemplu, dintr-o „Scrisoare deschisă Domnului Prim-Ministru”, trecând peste intenția și atitudinea redacției – aflăm amănunte despre sărbătorirea deosebită a zilei de 1 Mai 1935 la Reșița: „... deși cu 10 zile înainte de 1 Mai se hotărâse a nu se demonstra ca anii trecuți, internaționalii din localitate au putut obține dreptul de a flutura steagul roșu și a răspândi în tot orașul garoafe roșii(...). Eu vă asigur că nu există în țara noastră un al doilea oraș în care să se fi sărbătorit ziua de 1 Mai cu atâta fast ca în Reșița.” (31)

„În paginile gazetei „Glasul muncitorului român” – scrie Gh. Jurma – se reflecta situația grea a muncitorilor de la U.D.R., aspecte ale luptei sindicale, ale vieții sociale reșițene, s-au publicat și numeroase informații despre viața culturală a orașului, monografia istorică „Expansiunea maghiară în Banat până la lupta de la Mohacs (1526)”, a profesorului P. Gherghina, precum și poezii: semnăturile lui I. Miuța, I. Rachicui, P. Gherghina alternând cu ale altor poeți cunoscuți – Aron Cotrus, G. Lesnea, Tata Oancea, C. Miu Lerca, L. Bratoloveanu, St. O. Iosif, G. Murnu, etc. – tipăriți aici cu versuri de conținut social, protestatar.”

O revistă accentuat culturală a fost „Reșița” (1935-40). Ea a fost expusă alături de o foaie sportivă din Timișoara – singurele din această zonă, la o expoziție internațională de presă de la Paris, prin 1937. (32)

Partea de critică și istorie a culturii în revista „Reșița” cuprindea articole semnate de I. Clopoțel, Gh. Bogdan, A.D. Bugariu, L. Jurchescu, M.C. Buracu, I.B. Mureșan; poezia era reprezentată prin Pavel P. Bellu, Ioan I. Mioc, Virgil Gheorghiu; prozatori Octav Șuluțiu, Sofia Arcan, Ion Simionescu și alții; pictori – St. Popescu, D. Septilici; criticul de artă Ioachim Miloia, compozitorul Filaret Barbu.(33) Prin contribuția lor „Reșița” devenea tribună a ideilor înaintate despre dezvoltarea artei și creațiilor bănățene, dovadă despre eforturile Reșiței industriale și grija manifestată pentru cultură.

În 1929 a luat ființă „Cercul inginerilor” (34) al U.D.R. care timp de doi ani a editat revista „Cercul inginerilor”, prima publicație de acest fel din România.

Ziare în limbile germană și maghiară:

- „Reschitzer Zeitung”, „Ziarul Reșiței” (1919-37), editat de Adolf Weiss, apoi preluat în 1922 de Paul Fulda, iar din 1927 de Al. Tietz;

- „Die Jugend zur Kraft Wiellen und Wiessen”, „Tineretul pentru putere, voință și știință” (1921-22);

- „Licht Gemeinde – Batt”, „Lumina, foaia comunei”;

- „Vilagosag”, „Lumina” (1922-26);

- „Alfred Riecter Reschitzaer Monascheffe”, „Caiete lunare ale Reșiței”, (1923);

- „Reschitzaer Wocheschau”, „Privire săptămânală asupra Reșiței” (1924), editat de tipograful Anton Leeb;

Fig. D „Calendarul Banatului”

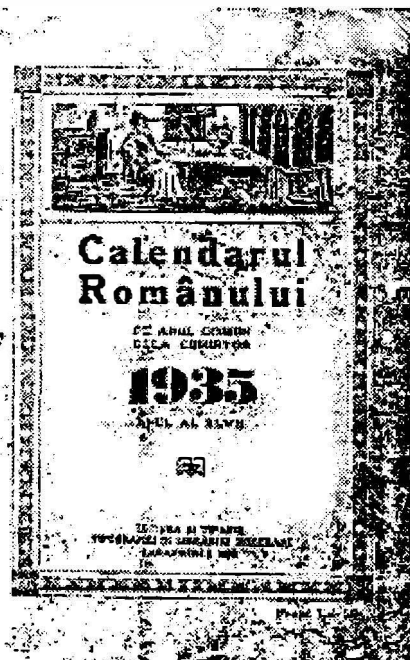

Fig. E „Calendarul românului”

- „Das Freie Wort”, „Cuvântul liber” (1923-33);
- „Das Wahrhem”, „Adevărul” (1932-36), etc.

Și aici orientările ideologice au fost diverse și contradictorii, nelipsind publicațiile cu caracter retrograd .

„Cuvântul liber” (Das Freie Wort) este printre periodicele proletare de limbă germană, dând replică presei naziste, militând pentru unitatea clasei muncitoare. Ziarul era îngrijit de Marcel Fischer, redactor șef și Georg Hromadka, redactor responsabil, care pentru îndrăzneala de a fi criticat orientarea de dreapta a Partidului Social-Democrat a fost exclus din rândurile U.S.D. Aici s-au publicat articole despre ideile umanismului, au fost apărate interesele muncitorimii, demascate organizații diversioniste, proteste împotriva fascismului etc. Deși a apărut numai 6 luni a avut o mare influență asupra tineretului și muncitorilor reșițeni.(35) Circula în tiraj mare, având succes „Calendarul Banatului”, „Calendarul Românului”, „Almanahul Banatului” (fig.D,E,F)

Fig. F „Almanahul Banatului”

Tiparnițe și tipografii: oameni de cultură

La Reșița existau încă în 1887 trei tipografii: a lui Wunder, a lui Stein, a lui Weis. (36) Tot din aceeași sursă aflăm că în 1919 „la Reșița lucrează patru tipografii”. (37) Într-adevăr, între cele două războaie mondiale în Reșița și-au desfășurat activitatea „Tipografia Corvin”, care scoate în 1928 volumul de poezii „Primăvara” a lui Oancea E. Petru și cartea „Pepelea în satul lui” sau „Cremene în țara lui Nu Știu Împărat”. Au mai funcționat „Tipografia A. Leeb”, „Tipografia frații Deutsch” precum și „Editura Petrescu” sau cea a gazetei „Reșița” care publica lucrările lui Coriolan Cocora, Editura ziarului „Glasul muncitorului român”, care tipărește volumul de istorie amintit semnat de P. Gherghina .

Cărți, ziare, reviste în limba germană “pot fi procurate prin librării – ale lui Anton Neff și fraților Deutsch – sau comandate direct de la edituri germane sau austriece”. (38)

În 1934 cu prilejul “Zilei Cărții” cei adunați au “proclamat necesitatea înjghebării unei familii de breslași ai cugetului și sentimentelor românești în acest colț de țară”: prof. ing. Dion Mardan, prof. Traian Topliceanu, prof. Iosif Velceanu, prof. dr. Ion Rosu, Alex Țintariu, prof. D. Fara, preotul Romul Fabian etc.(39) Ei doreau înființarea unei Societăți a scriitorilor români din Banat cu numele “Altarul cărții”.

Efortul acestor oameni de cultură era bine apreciat de revista “Fruncea”, apărută la Timișoara, în 25 mai 1935 (fig. G): “anul acesta nici Reșița nu s-a lăsat mai prejos și a avut și ea “Săptămâna cărții”, bogat asortată ... “. (40)

La Reșița au pus trăinicie și suflet pentru viața culturală și oameni mai modești ca pretenții și pregătire, dar care au știut să se facă flacăra vie a vieții spirituale. Este vorba de o pleiadă de dascăli, care au încercat să depășească limita acestei nobile profeții, manifestându-se cu prilejul unor acțiuni culturale. Astfel P. Bandu, Avram Neda, ambii învățători la Reșița au condus mai mulți ani (președinte și vicepreședinte) destinele Asociației Învățătorilor din Caraș, fiind și

Fig. G Articol Din reviste “Fruncea”

colaboratori activi la publicațiile periodice și literare din Banat. Avram Neda a tipărit la București volumul „Însemnări pedagogice”, în 1937. Tot așa prof. I. Goanță – autorul unor manuale de limba română și de stenografie, a câtorva piese de teatru („Primăvara vieții”, 1923) și a unor studii de istorie și sociologie, (41) după cum I. Roșu Roșiorul, născut la Reșița în 1885, a tipărit din studiile sale în „Răvașul” (Cluj), „Drapelul” (Lugoj), „Convorbiri critice” (București), și „Voița Banatului” (editată de el). Din 1922 îngrijește „Revista profesorilor” din Banat. (42)

Alt cărturar dascăl a fost Coriolan Cocora, care a condus Corul plugarilor și Biblioteca publică din Reșița, a editat publicația unică „Bucuria copiilor”, tipărind și câteva studii de istorie sau pedagogie, cum a fost și cartea „Să fim buni cu copiii”.

Din viața bibliotecilor

Încă din 1881 cetățeni germani înființează la Reșița „Asociația generală de lectură” („Algemeiner Leseverein”). (43) În 1893 se organizează Biblioteca de lectură – animatori fiind dascălii Iosif Velceanu și P. Bandu.

În 1919 biblioteca cumulează 1.500 volume, bucurându-se de patronajul „Astrei”, cum se obișnuia. Și biblioteca muncitorilor, deschisă în 1904 (44) cunoaște o vie activitate, cu toate că în 1908 sindicatul este interzis, iar în timpul primului război mondial Reșița este ocupată de armată, având un regim foarte sever. În 1921 are loc o deschidere oficială a bibliotecii, cuprinzând două camere și 600 volume. În 1936 biblioteca avea 2.000 de cititori, 18.000 de volume, salvate în parte de muncitori de la un mare incendiu. Treptat, biblioteca a fost refăcută, dar mai apoi suferă mai multe percheziții și este confiscată de legionari în mare parte. (45)

Reuniunile de cântări și corurile Reșiței

Corul de la Reșița a deținut după Lugoj „cel mai de frunte loc în șirul societăților corale din Banat”. (46) Corul din Reșița este primul cor muncitoresc. (fig. H) Actul său de naștere a fost redactat în 1872 când un grup de muncitori din fabricile Reșiței îndrumați de Ion Simu, Iuliu Vuia, P. Broșteanu, au constituit această formație sub numele „cor vocal român”.

Corurile, chiar cele bisericești erau aproape singurele modalități de manifestare în limba română a poporului. Activitatea în cadrul corului fiind necenzurată, permitea în mod voalat un intens proces de educare. Corul a devenit apoi și un mijloc de propagandă socialistă. (47)

În preajma primului război mondial, corul a fost dirijat de E. Bamboch, dar condițiile grele și restricțiile numeroase au slăbit activitatea, reluată cu mai mare intensitate după 1919.

Întărind solidaritatea membrilor, noul dirijor Pantilimon Dojdea intensifică munca, participă la sărbătorirea asociației Gesangsverein din Reșița. În 1922 Reuniunea română își va serba 50 de ani de viață, dirijor fiind Iosif Velceanu (fig. I), prilej de solidaritate frățească și democrată a tuturor formațiilor.

(48)

În 1923 reuniunea devine și membră a Asociației corurilor și fanfarelor din Banat, participă la sărbătorirea Astrei și pentru activitatea depusă (și dirijorul V. Petrovici) este distinsă cu premiul de onoare.

Va participa la turnee în alte localități și orașe, la congresele învățătorilor, colaborează cu orchestra muncitorilor U.D.R., fiind și gazdă

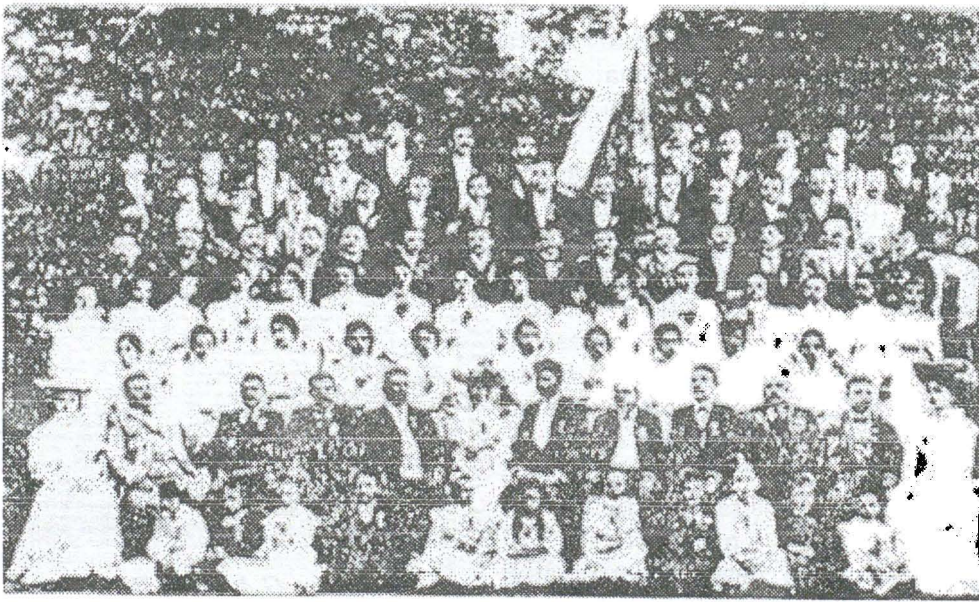

Fig. H Corul din Reșița

a numeroase întreceri și festivaluri, a unor frumoase inițiative culturale, iar în 1928 cu ocazia Anului Internațional Schubert 50 de coriști din Reșița participă la Viena la Festivalul Internațional de coruri. (49)

Fig. I *Dirijorul Iosif Velceanu*

Fanfara și orchestra

Reșița muncitorească și Reșița culturală, se suprapun din nou în cazul activității altor două formații de prestigiu și anume fanfară și orchestră. Cei care s-au aplecat asupra vieții muncitorilor reșițeni au arătat că din fondul de rețineri culturale și prin contribuțiile obligatorii ale muncitorilor, aceste venituri erau folosite în primul rând pentru a întreține o fanfară. Fanfara a avut un amplu repertoriu de muzică distractivă, prestată duminica în oraș sau de muzică executată pe la casele muncitorilor în anumite momente ale vieții lor (nuntă, înmormântare, etc.) și desigur muzica de factură clasică, cântece muncitorești revoluționare, marșuri , etc. (fig. J)

Orchestra este activă în deceniul al șaptelea al anului trecut. În filele de istorie a culturii reșițene trebuie din nou însemnat faptul că formația de orchestră era alcătuită din muncitori români, germani, cehi, etc.

Ansamblul a prezentat programele artistice în zilele festive sau petreceri, în săli sau în aer liber. A interpretat muzică de promenadă, dar și numeroase compoziții simfonice. Otto Sykora compune și prezintă în 1928 compoziția „Rumanische Phantasie”, apoi „Uvertura festivă”(1925) și „Suita pentru orchestră” în 1928.

Încă din 1899 a prezentat și piese revoluționare, (50) piese de Ciprian Porumbescu, T. Brediceanu, S. Drăgoi, etc. sau compozițiile lui F. Suppe, E. Kalman, O. Strauss, G. Rossini, „Tosca” de Puccini. Eduard Pavelka a compus pentru orchestra Reșiței „Amintiri din Valea Jiului”, iar compozitorul Paschil crează „Floarea României”, prezentată în 1927. Dintre dirijorii formației cei mai activi au fost Anton Pavelka, Otto Sykora, Peter Rohr, Octavian Itu, etc.(51)

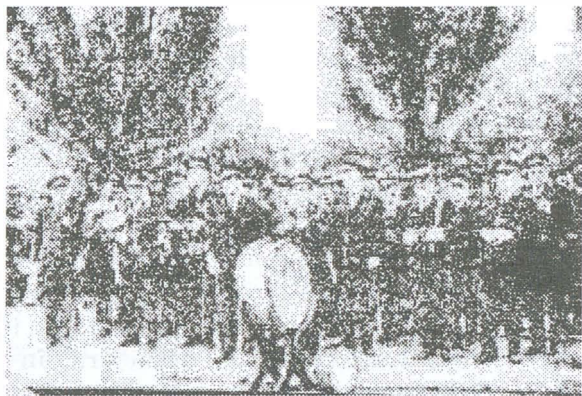

Fig. J *Fanfara din Reșița*

Coordonate ale teatrului din Reșița

Teatrul de amatori e la fel de vechi ca și corul, fanfara, orchestra, de multe ori spectacolele prezentându-se împreună sau formațiile fiind „mixte”. Iată de exemplu încă din 1897 la Reșița lua ființă „Uniunea Cântăreților” - „Sangerbund”, (52) care era în același timp reuniune de cânturi și asociație de amatori de teatru .

Într-un singur an la 1900 se joacă 8 piese, iar în 1904 sunt puse în scenă 9 piese, ceea ce este un record pentru amatori.

Reprezentările se țineau la localul Casinei (53) și Iosif Velceanu devine în această perioadă un excelent regizor, (54) știind să atragă publicul prin înbinarea armonioasă în spectacol a teatrului și a concertelor.(55) (fig. K)

„Drapelul” de la Lugoj, „Familia” lui I. Vulcan , presa din Reșița au apreciat și stimulat după cum se cuvine succesele diletanților atât de mult gustate și utile publicului. La „Biblioteca Reuniunii Române de Cântări” se puteau consulta peste 25 de piese de teatru, ce dovedește grija pentru repertoriu.

După Unire activitatea s-a intensificat în direcția spectacolelor școlare ale ucenicilor, (56) dar și cele ale amatorilor. Reuniunea de cântări face schimb de experiență cu formațiile de la Anina (Steierdorf) (57), în 1928 participă la festivalul de la Viena (58); în 1935 joacă „Mușcata din fereastră” de Victor Ioan Popa în care scriitoarea Sofia Arcan deține un rol în piesă. (59)

În 1936 se constituie la Reșița Asociația „Amicii teatrului și muzicii”, (60) care număra circa 42 de membri. Asociația a încercat să strângă unele fonduri, a invitat pentru a întreține trează preocuparea față de teatru, unele formații ale Naționalului de la Cluj și București, dar

o activitate prea intensă nu a avut. O anumită direcționare a teatrului s-a încercat prin „Teatrul muncă și lumină” care deși avea o orientare nu în toate privințele înaintată, a prezentat câteva spectacole cu caracter antifascist. {61}

Cel puțin presa din Reșița ne încredințează că prin noua formulă teatrul muncitoresc a organizat diferite serbări pentru muncitori. (fig. L)

Alte instituții ale societății de ieri

Efortul spre cultură al Reșiței poate fi urmărit și în privința instituțiilor sau societăților care au desfășurat o activitate în planul valorilor spirituale. Casina română devenit „Casinoul românesc”, „Casinoul U.D.R.”, cele 2 „Case culturale, din care una clădită din fondurile „Reuniunii plugarilor” și inaugurată în 1930, {62} „Clubul civil”, „Asociația filarmonică”, „Asociația tineretului”, „Reuniunea învățătorilor districtului Reșița – Bocșa”, „Cercul meseriașilor și târgoveților”, „Clubul de tir sportiv” (1895), „Reuniunea de gimnastică” (1878), „Clubul învățătorilor” (1874), „Reuniunea generală de lectură” (1882), „Cercul român de lectură”, etc. În cadrul acestor instituții s-a desfășurat o activitate cultural-artistică, sportivă, prin conferințe, întâlniri cu scriitori din Banat, cu oameni de cultură, întreceri, etc. În 1923 spre exemplu, la Reșița, în cadrul „Căminului muncitorilor” vorbesc filologul dr. Iosif Popovici, sociologul Virgil Bărbat, N. Botez, M. Ștefănescu. {63}

Această activitate s-a desfășurat în cea mai mare parte sub patronajul „Astrei”, care în cadrul departamentului pentru Reșița, se îngrijea de centralizarea prin conferințe, muncă cu cartea, activitatea sportivă, etc. Alături de reuniunile de cântări și muzică la Reșița au activat și multe asociații ale femeilor. Spre exemplu „Reuniunea Femeilor Române” a depus nu numai o activitate filantropică sau de destindere prin petreceri, seri dansate, cum se obișnuia dar a și inițiat unele manifestări culturale. Se constituiau ad-hoc: „Reuniune a femeilor ortodoxe”, „Reuniunea culturală și filantropică a femeilor române”, „Reuniunea Sf. Elisabeta” (romano-catolică), „Reuniunea femeilor reformate”, „Reuniunea femeilor evanghelice”, „Reuniunea femeilor izraelite”, etc. {64}

Dar între toate instituțiile, una care a adăpostit multe inițiative de cultură, educație și propagandă a fost Casa muncitorească construită în 1929 prin contribuția muncitorilor, an în care a fost proiectat și Cinematograful Cultural, (fig. M) de către arhitectul profesor Victor Vlad în stil românesc, pentru Asociația corală a muncitorimii reșițene. {65} Aici s-a făcut educația tineretului; cercul dramatic al sindicatului a prezentat spectacole pentru muncitori, s-au rulat filme politice, antifasciste, s-au ținut mitinguri, conferințe pentru publicul mai larg și alte numeroase acțiuni .

În 1934 existau trei cinematografe; {66} tot atâtea întâlnim și în 1938, {67} despre unul dintre ele am aflat că se află în locul fostului restaurant „Oltenia”, se numea „Astra” și era construit din cărămidă – încă din 1865. {68} Aici rula în special filme germane, subtitrate în

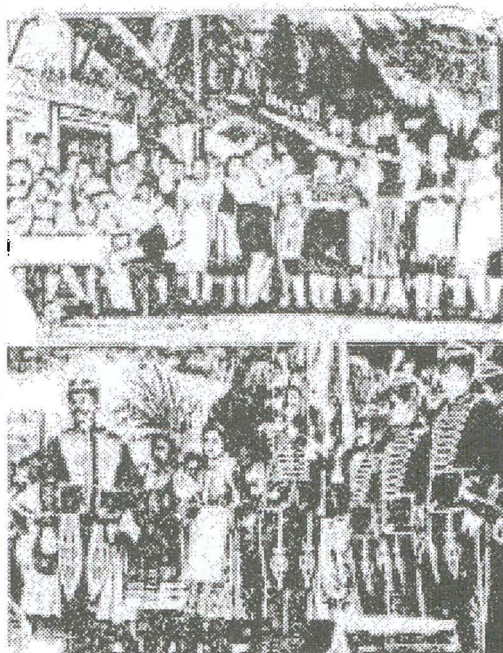

Fig. K Spectacole de opereta organizate de artiștii amatori reșițeni

Fig. L Aspecte din spectacole organizate la Reșița

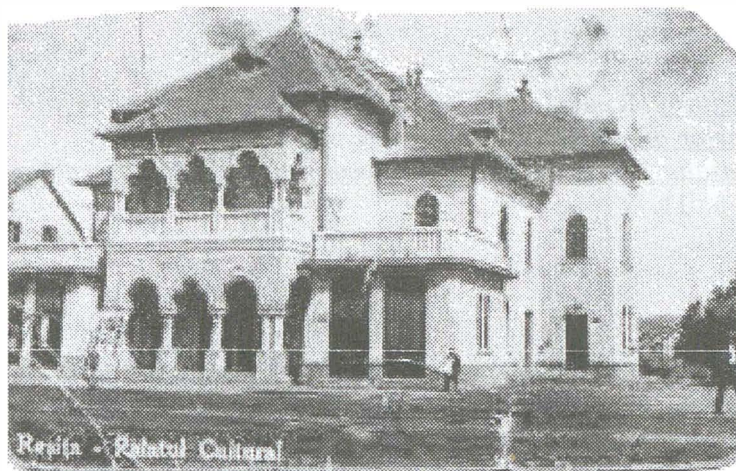

Fig. M Cinematograful Cultural

română și maghiară, după caz și în germană, la început filme mute, mai târziu filme cu sonor, aceasta de pe la sfârșitul anilor 20, primind și atunci filmele de producție germană. [69] Aceiași sursă amintește pentru perioada 1930-39, filmele cu sonor, dar și radioul, ca mijloace ale mass-mediei foarte eficace. [70]

Prof. Ghiorghea Fercea
Școala
Gimnazială nr. 12 Reșița

NOTE BIBLIOGRAFICE

- (1) *Județele patriei. Caraș-Severin*, monografie, 1981, p. 103.
- (2) Adriana Lungu, *Monografia Liceului nr. 1*, manuscris, p. 7.
- (3) I. Zahiu, *Istorie și contemporaneitate*, Reșița, 1971, p. 264 .
- (4) *Ibidem*, p. 265 .
- (5) *Situația generală, administrativă, financiară, economică și culturală a județului Caraș, pe anul 1934-35*, tipografia „Progresul” Oravița, 1935, p. 112.
- (6) I. Tismanariu, *Situația școlară și bisericească din localitate*, în „Glasul muncitorului român”, Reșița, nr. 40, 1935, p. 2 și nr. 41, p. 2.
- (7) Adriana Lungu, *Op. cit.*, p. 10.
- (8) Paul Ardeleanu, *Anuarul școlii tehnice industriale gr. I și II din Reșița*, 1938/39, 1942/43.
- (9) Georg Hromadka, *Scurta cronică a Banatului montan*, traducere din limba germană Rudolf Graf și Werner Kremm, Imprimeria de Vest R.A., Oradea, 1995, p. 71.
- (10) Buletinul U.D.R., nr. 2, decembrie 1930, p.2.
- (11) *Solemnitatea deschiderii căminului de ucenici industriali*, în „Reșița”, nr. 5, 1936, p. 1.
- (12) *Enciclopedia României*, vol. II, 1938, p. 118.
- (13) Marius Bucătură, *Crâmpeie din evoluția pedagogiei bănățene*, Edit. Asociației Învățătorilor din Timiș și Caraș, 1938, p. 105.
- (14) *Ibidem*, p. 108.
- (15) „Școala Carașului”, anul V/1933, nr. 14, p. 3-4.
- (16) „Opinia noastră”, 26 mai 1931 și „Arbeiter Zeitung”, 15 iunie 1930.
- (17) Mircea Mihailovici, *Reviste școlare reșițene de ieri și de azi*, în „Flamura” nr. 18/nr. 1924, 21 ianuarie 1970.
- (18) Opriș Tudor, *Reviste literare ale elevilor 1834-1974*, București, 1977, p.32
- (19) Gh. Jurma, *Presa și viața literară în Caraș-Severin*, Reșița, 1978, p. 14.
- (20) „Pro domo” în „Valea Berzavei”, IV(1934), nr. 8(18 februarie), p. 1.
- (21) „Cătră cetitorii noștri”, în „Reșița noastră”, I(1922), nr. 1(24 august), apud Gh. Jurma, *op. cit.*; vezi ș.u.
- (22) „Cătră cetitorii noștri”, în „Reșița noastră”, I(1922), nr. 15(10 decembrie).
- (23) „Lumina Carașului”, II, 1930, nr. 3 (19 ianuarie), p. 1.
- (24) „Deșteptarea”, II , 1932, nr. 92 (17 ianuarie).
- (25) „Glasul muncitorului român”, II, 1934, nr. 20.
- (26) Idem, II, 1934, nr. 24(23 decembrie).
- (27) „Reșița”, nr.29 din 1936.
- (28) „Valea Berzavei”, III (1933), nr. 32 (22iulie).
- (29) „Glasul muncitorului român”, IV, 1936, nr. 26 (5 iulie).

- [31] „Sufletul românesc”, I, 1935, nr. 1 (26 mai).
- [32] Gh. Jurma, *Op. cit.*, p. 18.
- [33] I. Zahiu, *Istorie și contemporaneitate*, Reșița, 1971, p. 286.
- [34] Dan Gh. Perianu, *Istoria uzinelor din Reșița*, 1996, p. 97.
- [35] Wiliam Marin, *Banater Arbeiterzeitung, Das Freie Wort Warnte vor Faschismus in Karpaten Rundscau*, nr. 6, din 12 februarie 1970, p. 11.
- [36] G. Hromadka, *Op. cit.* p. 64.
- [37] *Ibidem*, p. 83.
- [38] *Ibidem*, p. 84.
- [39] „Calendarul Banatului”, anul II, 1934, p. 72.
- [40] „Fruncea”, Timișoara, 25 mai 1935, anul II, nr. 21, p. 7.
- [41] I. Zahiu, *Op. cit.*, p. 315.
- [42] C. Maniu, *Profesorul dr. I. Rosu Roșiorul*, în „Unirea română”, Timișoara, 1937, p. 7.
- [43] I. Zahiu, *Op. cit.*, p. 289.
- [44] G. Hromadka, *Op. cit.*, p. 15.
- [45] I. Zahiu, *Op. cit.*, p. 290.
- [46] I. Velceanu, *Asociația corurilor și fanfarelor române din Banat*, în vol. *Muzica românească de azi, cartea sindicatului artiștilor*, Buc. 1939, p. 1008.
- [47] „Corul socialist” în „Lumea noua” nr. 697, 1896, p. 3.
- [48] I. Velceanu, *Biografie*, Timișoara, 1936, p. 80.
- [49] G. Hromadka, *Op. cit.*, p. 93.
- [50] A. Wilinger, *Operna*, în „Reschitzaer Zeitung” din 16 iunie 1934, p. 2.
- [51] I. Zahiu, *Op. cit.*, p. 299.
- [52] G. Hromadka, *Op. cit.*, p. 67.
- [53] „De la Reșița Montana”, în „Drapelul”, nr. 2, 1901, p. 2.
- [54] „Familia”, nr. 16 din 3 mai 1903, p. 1.
- [55] *Teatru și concert la Reșița*, în „Drapelul”, nr. 20, 1904, p. 2.
- [56] E. Cimponeriu, *Reșița luptătoare*, Edit. Științifică, Buc., 1965, p. 297.
- [57] G. Hromadka, *Op. cit.*, p. 90.
- [58] *Ibidem*, p. 93.
- [59] „Glasul muncitorului român”, nr. 10, 1935, p. 3.
- [60] „Reșița”, nr. 38, 1936, p. 3.
- [61] E. Cimponeriu, *Op. cit.*, p. 239.
- [62] „Lumina Carășului”, nr. 24, 1930 și „Deșteptarea”, nr. 144, 1932, p. 1-2.
- [63] „Progresul”, Oravița, anul II, nr. 32, din 25 august 1923, p. 2.
- [64] *Enciclopedia României*, vol. II, 1938, p. 118.
- [65] I. Zahiu, *Op. cit.*, p. 335.
- [66] G. Hromadka, *Op. cit.*, p. 82.
- [67] *Enciclopedia României*, vol. II, 1938, p. 118.
- [68] I. Zahiu, *Op. cit.*, p. 334.
- [69] G. Hromadka, *Op. cit.*, p. 82.
- [70] *Ibidem*, p. 95.

ȘCOALA DIN EZERIȘ

Înainte de apariția unei instituții sociale specializate în instruirea și educația generației tinere – școala – cât și după apariția acesteia, un rol de seamă în pregătirea generațiilor tinere spre a face față cerințelor economice și sociale ale vremii, l-a avut familia. Ea a fost și este și astăzi prima școală în care copilul este pus în contact cu valorile sociale pe care trebuie să și le însușească spre a se insera organic în mediu.¹

George Joandrea, unul dintre numele ce stau la baza pedagogiei și învățământului bănățean amintea: *e lucru notoric, că educațiunea însăși este și trebuie să fie o activitate regulată având un scop anumit, pe când starea sufletească și concepțiunea intelectuală a elevului nu sunt totdeauna de la început adecvate și favorabile educațiunii.*²

În școli trebuiau formați cetățeni ai unui imperiu. Până după 1760 nu se poate vorbi de un sistem oficial de învățământ. După această dată intervin modificări alerte, evoluția fiind punctată de acte normative.³

La 14 aprilie 1774 este aprobat de către Maria Tereza, Patentul școlar, la propunerea lui Teodor Iancovici. În acest patent se stabilesc o serie de directive și obligații în privința organizării învățământului.

Regulile Directive stabileau, enumerându-le, ca obiecte de învățământ pentru școlile rurale românești și sârbești deopotrivă, următoarele: citirea, scrierea, cele cinci operații de socotit, religia, îndrumări morale, cântarea bisericească. Școlile încep să fie dotate cu manuale în mod oficial potrivit specificului lor (nivelului de studiu, gradul școlii etc.) asigurându-se toate obiectele de studiu. În acest fel autoritățile puteau nădăjdui că scopul învățământului, așa cum fusese el fixat în concepția reformistă, era asigurat.

Inspectarea școlilor cădea în sarcina organelor civile și bisericești. Preotul și *chinezul*⁴ erau obligați să viziteze școala cel puțin odată pe lună, protopopii odată pe fiecare trimestru, iar episcopii, odată pe an.⁵

Din tabelul primei documentări a localităților din Banat, a școlilor și a celor mai vechi învățători amintiți, la poziția 232, întâlnim localitatea Ezeriș din Caraș-Severin, având 242 de case și o școală atestată încă din 1776. Ca învățători îi regăsim, la acea dată și pentru această perioadă, pe Bogdan Vuia (1781) și pe Ion Hațegan.⁶

Dintr-o statistică⁷, ce face referire la rețeaua școlară în perioada 1775-1800, regăsim, despre școala din Ezeriș, următoarele informații: școala făcea parte din comitatul Caraș cu predarea în limba română.

Din 1785 ne parvine o altă situație asupra școlilor din Caraș, întocmită minuțios de pretorul fiecărui district ce cuprinde informații despre localitățile în care existau școli. Școala din Ezeriș făcea parte componentă din cercul Carașova, alături de Soceni și satele din jur. În sat erau 338 de copii apti pentru școală din care, 176 băieți și 162 de fete; dintre aceștia frecventau școala doar 43, toți băieți și nicio fată. Învățător la școală era Ioan Gavrilovici.⁸

Privind calificarea învățătorilor școlii din Ezeriș, la 1792, îl regăsim pe Petrus Draganovici,

¹ V. Țircovnicu, *Istoria învățământului din Banat până la 1800*, București, 1978, p. 20.

² M. Ianculescu, P. Radu, *Contribuții la cunoașterea școlii bănățene – George Joandrea, studiu monografic*, Timișoara, 1970, p. 48.

³ V. Leu, *Cartea și lumea rurală în Banat (1700-1830)*, Reșița, 1996, p.126.

⁴ primarul satului.

⁵ V. Țircovnicu, *Contribuții la istoria învățământului românesc din Banat (1780- 1918)*, București, 1970, p. 45.

⁶ A se vedea harta din, V. Țircovnicu, *Contribuții la istoria...*, p. 49.

⁷ H. Wolf, *Das Schulwesen des Temesvarer Banats im 18. Jahrhundert* (Învățământul din Banatul Timișoarei în secolul al XVIII-lea), Baden bei Wien, Viena, 1935.

⁸ V. Țircovnicu, *Istoria învățământului ...*, p. 146-148.

de 20 de ani, născut la Susani și care a frecventat cursurile ținute de Vasile Nicolici (director școlar și inspector în comitatul Timiș)⁹. Aceste cursuri au fost ținute pentru cei care erau dornici să devină învățători. Astfel au avut loc cursuri de metodică, aritmetică, caligrafie, scriere după dictare, ortografie, catehism, îndrumare în comportare morală, cântare bisericească și limba germană.¹⁰

În localitățile din comitatul Caraș s-au încheiat de asemenea contracte școlare în anul 1790 în fața directorului Vasile Nicolici. În acestea se prevede că i se va da învățătorului o cameră la școală, ca locuință, între 35 și 40 fl. v.a.¹¹ bani gata, 10-20 meți¹² porumb, 1 porc gras, 8-12 fonți¹³ lumânări, 2-6 căruțe lemne pentru încălzit.

În contractele încheiate după anul 1800 sunt prevăzute și obligațiile învățătorului față de comună.¹⁴

În ceea ce privește efectivele de elevi și frecvența acestora la cursuri, situația, întinsă pe o perioadă între 1788-1802, se prezintă astfel:¹⁵

Anul școlar	Elevi frecvenți	Frecventează regulat	Frecventează neregulat
1788 – 1789	24	20	4
1791 – 1792	39	15	24
1795 – 1796	29	9	20
1801 - 1802	30	20	10

În anul 1865 s-au constituit în Banat mai multe asociații profesionale ale învățătorilor care au contribuit la îmbunătățirea procesului instructiv de învățământ, la orientarea progresistă a învățătorilor, la creșterea solidarității lor, la promovarea culturii în masă.

Printre acestea un rol de seamă l-a avut *Reuniunea Învățătorilor Români de la Școlile Confesionale Ortodoxe din Dieceza Caransebeșului*, înființată la 9 aprilie 1869. În primul comitet de conducere executivă al reuniunii, a fost ales vicepreședinte un ezerișean, Ioan Oprea, învățător în sat până în anul 1893.¹⁶

Până la legea din 1907 unii învățători nu au primit regulat și deplin nici sumele,

nici produsele agricole. Cât despre frecventarea școlii, ea era oscilantă, în majoritatea cazurilor nesatisfăcătoare iar de la 1868 până la 1918 aceeași frecvență va crește mereu.

În 1911 ungurii au cerut să se zidească în Ezeriș o nouă școală. Nevoindu-se la aceasta nici comuna bisericească și nici cea politică, guvernul a zidit însuși școala de stat. Cheltuielile au fost ulterior rambursate de comună.¹⁷

De obicei, anul școlar începea la 1 noiembrie și se termina la 31 august. El era împărțit în două semestre, semestrul de iarnă care ținea de la 1 noiembrie până la 31 martie, când toți copiii de la 6 la 12 ani erau obligați să frecventeze școala; semestrul de vară, de la 1 aprilie

Grup de absolvenți ai școlii din Ezeriș, anul 1937

⁹ Raport asupra primului curs din anul 1791/2, pentru instruirea preparanzilor școlari, ținut în limbile română și germană, de Vasile Nicolici, director școlar și inspector al districtului Timișoara, A.S.A.N.U., 1792, nr. 106.

¹⁰ V. Țircovnicu, *Istoria învățământului ...*, p. 188.

¹¹ Florini, valută austriacă.

¹² 1 met = 60 l.

¹³ 1 font = 0, 560 kg.

¹⁴ V. Țircovnicu, *Istoria învățământului ...*, p. 193.

¹⁵ V. Țircovnicu, *Istoria învățământului ...*, p.156.

¹⁶ C.Brătescu, *Episcopul I. Popasu și cultura bănățeană*, Timișoara 1995, p.97.

¹⁷ N. Cornean, *Monografia Eparhiei Caransebeș*, Caransebeș, 1940, p. 277.

până la 31 august, când elevii de la 9 la 12 ani puteau fi scutiți de a frecventa școala, pentru a ajuta părinților în gospodărie.

La sfârșitul fiecărui semestru se țineau examene din materia parcursă.

Învățătorilor amintiți mai sus, le-au urmat la catedră învățătorul Iancu Străin până în 1904, apoi Ianăș Străin, care a stat până în anul 1918. Din anul școlar 1927-1928, școala din Ezeriș s-a numit *Școală primară de stat*, când învățătoare era Margareta Lissy. Învățătorul Ioan Pătrașcu, originar din Ezeriș, care a fost și directorul școlii, a activat între anii 1930-1952. Alături de acesta au mai predat următorii învățători: Theodor Turcu (originar din Văliug) între anii 1934/1936, Elisabeta Hramsavlievici 1936/1949 (soția referentului sârb Toto de la primărie), Rodica Albeanu (1949-1950), Elena Rusu (1950-1954), Petru Ienea (1952 - 1954).

În perioada 1954-1961 au profesat ca învățători Aurel Peia, originar din Ezeriș, precum și soția acestuia, Maria Peia.

Începând din anul școlar 1961- 1962 a luat ființă școala de 7 ani, iar un an mai târziu 1962-1963 Școala de 8 ani mixtă. Astfel, la sfârșitul anului școlar 1964-1965, a absolvit prima promoție a școlii de 8 ani.

Un alt învățător care a servit școala mulți ani, a fost Petru Mîndrea, originar din Zorlencior. Acesta a venit în Ezeriș în anul 1961, a predat istorie un an, apoi a fost numit directorul căminului. A revenit la catedra de învățător în anul școlar 1968/1969 până în 1997 când s-a pensionat.

Din cauza numărului redus de elevi, clasele de gimnaziu ale școlii din Soceni, au fost transferate la școala din Ezeriș, în perioada 1981-1992. Din același motiv, clasele primare sunt în regim simultan, iar din 2003 și gimnaziul.

Printr-o hotărâre a Consiliului Local al comunei și, după documentarea făcută de cadrele didactice ale școlii, începând cu anul școlar 2012-2013, Școala cu clasele I-VIII din Ezeriș, a preluat numele de Școala gimnazială "*Aurel Peia*", Ezeriș.

Școala gimnazială din Ezeriș în prezent

Prof. Gheju Cosmin
Școala gimnazială clasele I-VIII Ezeriș

SCURTĂ ISTORIE A CĂII FERATE MONTANE ANINA-ORAVIȚA

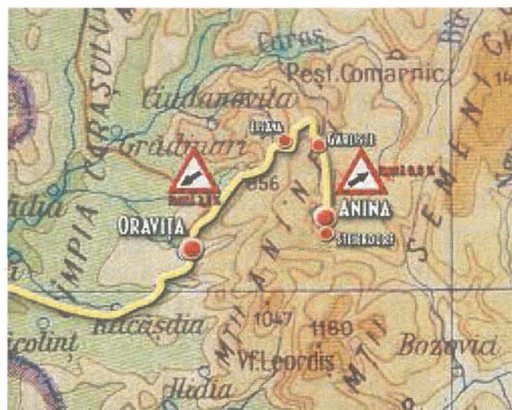
Astăzi, o călătorie cu trenul pe traseul feroviar ORAVIȚA-ANINA, înseamnă nu numai o revenire în timpul tehnicii construcțiilor în domeniul transporturilor feroviare mondiale ci și prilejul admirației pentru geniul constructorului. Ideea unei rețele feroviare în Banatul marilor resurse ale subsolului și dezvoltării mineritului și metalurgiei după 1718, constituia unul din planurile specialiștilor Curții imperiale din Viena. Compendiul Budweis-Kerschbaum din 1828 purta girul împăratului Francisc II, iar pregătirea lucrărilor îi revenea cancelarului Metternich. Delegația bănățeană este alcătuită din specialiști originari sau stabiliți în Oravița. Este vorba de primarul orașului, Ion Constantini, președintele Tribunalului Montanistic și consilier de tezaur, Prokop Lhotka, directorul monetariei de la Ciclova, Orthmayr, inginerul și arhitectul Ion Niuni, inginerii Oberth și Medveczky. Rezultatul colocviilor dedicate noului proiect sunt schițele, hărțile și imaginile grafice realizate de pictorul Anselm Wagner, planșe care în esența lor au în vedere un traseu feroviar care să lege Anina și Sasca Montană de marile orașe imperiale, inclusiv de capitala Viena. La discuțiile asupra programului dunărean din 1829 este ales coordonator al proiectului, ducele Augustin Longen de Lobkowitz, consilier aulic. S-a hotărât eliminarea variantei Sasca Montană, localitate legată de Dunăre prin drumul care trecea peste muntele Gheorghe, delegații fiind de acord ca în colaborare cu erariul, comunitățile locale și administrația civilă să sprijine consolidarea și repararea acestui traseu rutier. În privința unei viitoare căi ferate, ideea de bază era un traseu care să coboare din Anina prin Oravița către Dunăre. Acest traseu era considerat la acea dată o urgență în programele evoluțiilor și dezvoltării economiei în această parte a imperiului. Există deasemeni un context european de evoluții tehnice în domeniu care au încurajat inițiativele din zona banatică. După 27 septembrie 1825, data inaugurării

absolute a transportului feroviar mondial, pe distanța dintre localitățile britanice Stockton on Tess-Darlington, în provincia Austria Superioară, între localitățile Ceske Budejovice-Linz, la 1 august 1832, intra în funcțiune prima cale ferată de pe continent iar în 1837 calea ferată rusă pe relația Petersburg-Pavlovsk.

Calea ferată de munte Oravița-Anina a intrat în folosință la 15/25 noiembrie 1869 pentru transportul de mărfuri și la 4 aprilie 1869 (inaugurare 18 noiembrie 1869) pentru persoane fiind cea dintâi dintre construcțiile feroviare de munte, cronologic reprezentând cea de-a patra cale ferată românească. În anul 1837, cu aprobarea împăratului Ferdinand I, inginerul geolog Anton von Maderspach din Oravița trece împreună cu o echipă la studierea zonei montane cărășene încercând să stabilească posibilitățile de traversare a reliefului montan de către o linie ferată cu punctul de plecare în Anina și punctul terminus Baziaș. Declanșarea lucrărilor întârzie, în schimb „Compania Căilor ferate de Nord - Împăratul Ferdinand”, la cererea expresă a baronului von Kubeck, folosește experimental huilă și cocs din Anina pentru acționarea locomotivelor. Începerea operațiunilor de construire a căii ferate este în anul 1845. Directorul general al minelor din zonă, consilierul de curte Layer și echipa care îl însoțește hotărăsc săparea galeriei „Regele Stefan” din valea râului Jitin până în Valea Terezei (3515 m), până la Valea Lișava pentru un plan inclinat de cale ferată care să facă legătura cu Oravița. Între Valea Lișava și puțul minier Kollowarth se va deschide galeria „Împăratul Ferdinand” pentru legarea minei de calea ferată. Michael Layer, însoțit de un grup de geologi, geodezi, ingineri specialiști în ridicări, cartografi și arhitecți, cercetează munții și defileurile cărășene în perimetrul dintre Mehadia și Bocșa. Una dintre concluziile Raportului comisiei a fost construirea unei căi ferate care să lege activitatea productivă a Banatului Montanistic printr-un transport facil,

prin portul Baziaș, de economia întregului imperiu. Până la finalizarea escavării galeriilor „Regele Ștefan” și „Împăratul Ferdinand”, operațiune declanșată în noiembrie 1846, cărbunele extras în perimetrul Gârliște, aparținând de Anina, trebuia transportat cu tracțiune cabalină, prin galeria „Regele Ștefan”, apoi pe plan înclinat până la Lișava.

Un document orăvițean arată că lucrările la căile ferate din zonă au ca dată de început anul 1846, iar anul de vârf a fost 1850, când în coordonarea inspectorului minier J.Dullnig se reiau lucrările căii ferate cu tracțiune cabalină între minele Gârliște și Lișava. La 31 octombrie 1846, la Oravița se ia hotărârea de construire a primei căi ferate într-o provincie românească. Comisia care stabilea viitorul operator al căii ferate era condusă de Gustav von Granzenstein. S-a început cu un buget de 5 milioane florini și s-a apelat la muncitori din nordul Italiei, specializați în tăierea stâncilor. Majoritatea proveneau din zona Sorreto, valea Adigelui și perimetrul Friuli-Venezia-Giulia. După terminarea lucrărilor mulți s-au stabilit aici, urmașii lor trăind și azi în Oravița. O parte din ei, la solicitarea statului român (vechiul regat) au plecat în Dobrogea, la carierele de piatră sau au fost solicitați la organizarea serviciului feroviar din Dobrogea. Într-o primă etapă dar și în paralel cu declanșarea operațiunilor construirii căii ferate Oravița - Anina, la propunerea directorului minier von Granzens-Stein, devenit consilier aulic al Vienei în teritoriul bănățean, la 20 mai 1846 se pune în aplicare proiectul unei căi ferate cu tracțiune cabalină. Ideea era să fie realizată o prelungire de la Steirdorf prin Oravița spre Baziaș, modificată în toamna lui 1847 cu un eventual traseu prin Gârliște la Oravița, cu folosirea tracțiunii cu abur, în continuarea liniei începută de la Anina prin galeria „Regele Ștefan” și continuând până la Lișava, cu tracțiune cabalină. Tranziția de la sistemul hipo la folosirea forței mecanice îl are ca promotor pe inginerul proiectant Karl Maniel. În acest sens zona este din nou inspectată în februarie 1852 de ministrul minelor și se propune aplicarea ideii lui Maniel și anume legarea exploatărilor de la Gârliște cu gara Lișava printr-o linie ferată cu tracțiune mecanică (locomotive cu abur). La propunerea directorului Direcției centrale a Minelor și Metalelor, Wiessner, se oprește lucrarea la galeria „Regele Ștefan” și se ordonă săparea galeriei „Împăratul Frantz-Iosef” ca legătură directă cu gara Lișava. Inaugurarea

are loc la 20 august 1854 cu o locomotivă C-2-t din tipul Engerth. Pe locomotivă și pe platforma amenajată au luat loc oficialitățile timpului. În vederea probei de rezistență și a randamentului tehnologic sunt atașate locomotivei 8 vagoane cu lemn și cărbune. Trenul a plecat din gara Lișava la ora 7, platforma a fost atașată la Oravița, după o slujbă religioasă, iar sosirea în gara Baziaș a fost la ora 14,00. Traseul căii ferate avea 16 km pe distanța Lișava-Oravița și 62,5 km de la Oravița la Baziaș, adică un total de 78,5 km. La 11 noiembrie 1856 s-a realizat transportul inaugural de călători cu trei vagoane. Din anul 1854, efortul constructorului se va concentra asupra căii ferate Oravița - Anina. În februarie 1852 se trecuse la aplicarea proiectului căii ferate cu tracțiune mecanică. Lucrările vor fi reluate cu intensitate maximă după 1861 și vor fi finalizate în 1863. Conform Legii din 14 septembrie 1854 privind concesionarea resurselor subsolului bănățean și a căilor ferate, Austria vinde această zonă unui consorțiu cu capital francez și austriac la un preț de 200 milioane franci aur (31 dec.1854). Pentru grăbirea lucrărilor la calea ferată Oravița-Anina, noul proprietar va cheltui 812.278 florini și 72 creitari. Finalizarea și intrarea în funcțiune a traseului feroviar Anina-Oravița-Baziaș, conferă Oraviței rolul de cel dintâi nod de cale ferată din spațiul civilizației

românești și din această parte de imperiu. În continuare vom puncta câteva elemente care dau un specific aparte acestei bijuterii a transportului feroviar, care a costat în total 5 milioane de guldeni. Gara Oravița era deja terminată în 1847, fiind prima gară cu lift-pasaj pentru acces la peronul situat deasupra nivelului străzii, fiind prima construcție de cale ferată trecută pe lista monumentelor istorice. Traseul a fost inaugurat la 15/25 noiembrie 1863 cu o locomotivă de tip L-t din clasa C.B.T., sistem Engerth, tip StEG 34. Plecarea a fost din gara Oravița, de unde 6 vagoane încărcate cu lemn au început urcușul către Anina. Slujba de sfințire a fost efectuată de arhidecanul Karl Wittahorszky. Pe locomotivă, alături de mecanicul Fridolin Kollman se aflau inginerii Bach și Maniel. După locomotivă este atașată o platformă semi închisă în care urcă reprezentanți ai constructorului și oficialități imperiale și locale. Trenul a plecat din Oravița la ora 9,00, cu două opriri scurte la viaductul Jitin și gara Gârliște, ajungând în Anina la ora 12,30. Primirea la Anina este făcută în prezența unor înalte oficialități imperiale și locale. La 4/14 aprilie 1869 este finalizat traseul de călători dar este inaugurat abia la 18/28 noiembrie 1869 în prezența arhiducelui Albrecht și al altor oficialități aulice. Calea ferată Oravița-Anina urcă de la 218,7 m (Oravita) la 556,4 m (Anina) fiind o diferență de nivel de 337,7 m. La lungimea de 33,4 km, cele 14 tuneluri însumează 2084 m, viaductele în număr de 10 (843 m), 9.946 m de ziduri de sprijin iar pe 21.171 m s-au efectuat tăieri în stâncă. Dincolo de faptul că, în general s-a lucrat în calcare dure și compacte, între alte izbânzi tehnice trebuie menționate raza de curbură mică a traseului de numai 114 m iar declivitatea este în unele locuri de 20 la mie. Cel mai mare viaduct este Racovița, de 115 m lungime, 26,5 m înălțime, iar deschiderea este de 11 m. Tunelul Maniel (după numele constructorului) are 928 m, iar tunelul de la Gârliște are lungimea de 660 m. Tunelul Polom are lungimea de 290 m iar tunelul Dolhoff are 112 m. Acest tunel poartă numele inginerului Ludwig Dier Dollhof, care, greșind calculele în săparea tunelului din stația Gârliște numai cu 3 m s-a sinucis. În legătură cu tunelul de la râul Jitin există o legendă care s-a păstrat și astăzi. Se zice că la orele prânzului razele soarelui cad pe o anumită piatră a portalului de intrare în tunel și creează imaginea luminoasă a Maicii Domnului cu Pruncul Iisus în brațe. Stația Gârliște are un

sistem de garare prin manevrare, trenul se oprea în tunel, apoi dând înapoi revenea la poziția orizontală.

Pitorescul de o melancolică sălbaticie al căii ferate de munte spre Anina, a determinat o altă dinamică a călătoriilor. Își au importanța lor inegalabilă descrierile de epocă apărute în presa vremii. Primele impresii sunt chiar din anul inaugurării transportului de persoane. Ziarul „*Temeswarer Zeitung*” publica în 22 august 1869 un reportaj sub semnătură anonimă în care sunt prezentate frumusețile traseului. Pasionații de drumeție cu trenul n-au lipsit. Un oficial al Curții imperiale a realizat împreună cu familia două călătorii cu trenul pe acest traseu. La Timișoara a fost creată o asociație la Hotelul „*Loyd*” care organiza excursii de agrement pe ruta Timișoara-Oravița-Anina de Rusalii. În data de 17 noiembrie 1869 este prezentă la Oravița, soția împaratului Frantz-Iosef, Sissi, însoțită de damele de la Curtea imperială. La ora actuală acest traseu montan mai reprezintă interes turistic doar în situații speciale, când se organizează excursii cu locomotive și vagoane de epocă pentru turiștii străini.

**Prof. Gheorghe Urziceanu,
Școala Gimnazială Ciudanovița**

Bibliografie

1.G.Popoviciu, I.Popescu, S.Popoviciu, *Din istoria CFR.120 ani de la inaugurarea liniei de munte Oravita Anina*, în „*Revista Transporturilor si Telecomunicatiilor*”,1984

2.Ionel Bota, *130 ani de la inaugurarea caii ferate Oravita-Anina*, în „*Timpul*”, IV, nr.15, 1993

3.M.Mardan, *Cel mai vechi drum de fier :Oravita-Anina*, în „*Almanahul turistic*”, 1972

MAREA BRITANIE – UN PARTENER INCOMOD PENTRU UE.

Marea Britanie a avut relații speciale cu restul continentului european încă din secolul al XIX-lea. Pe atunci, când marele ei imperiu colonial domina mare parte din teritoriile multor continente, își putea permite să spună că în Regatul Unit „soarele nu apune niciodată!”.

După Al Doilea Război Mondial, Marea Britanie, deși învingătoare, nu mai este puterea colonială de altă dată. Reconfigurarea politică a continentului european determină politicienii britanici să-și revizuiască politicile pe plan extern. Cel mai mare impact l-a avut constituirea marilor puteri vest europene într-un organism unit pe plan politic și mai ales economic.

Dacă înainte de război Winston Churchill declarase că „*Marea Britanie era de partea Europei dar nu făcea parte din aceasta. Suntem interesați și asociați dar nu și absorbiți,*”¹ după aceea, respectiv în 1946, emblematicul politician britanic oferă și soluția pentru ca Europa în perspectivă „*să fie la fel de liberă și fericită cum e Elveția*”. În opinia sa, aceasta era catalogată astfel: „*Trebuie să construim un fel de Statele Unite ale Europei. Primul pas este formarea unui Consiliu al Europei. Dacă la început nu toate statele Europei vor să intre în Uniune, trebuie ca noi să lucrăm pentru a alătura și uni acele state care o doresc și o vor*”.² Considera că aceasta era singura cale prin care cetățenii Europei puteau să-și recâștige „simplele plăceri și speranțe care fac viața să merite a fi trăită”. Procesul creării acestei Europe unite este descris foarte simplu de Winston Churchill: „*Tot ce trebuie e ca sute de milioane de bărbați și femei să facă bine în loc de rău și să primească ca răsplată, binecuvântări în loc de blesteme*.” Mai suprinzător a fost faptul că propunea un parteneriat între Franța și Germania deoarece „*nu poate exista o reînviere a Europei fără o Franță puternică spiritual și o Germanie puternică spiritual*”.³

După 1950 Marea Britanie începe să riposteze la tendința evidentă și tot mai vizibilă a Franței și Germaniei de Vest mai ales, de a se uni într-un organism european capabil să le apere, mai ales pe plan economic de SUA și Japonia. După ce s-a constituit CECO (Comunitatea Economică a Cărbunelui și Oțelului), Marea Britanie începe să ia atitudine concretă: la inițiativa acesteia se semnează în 4 ianuarie 1960 Convenția de la Stockholm. Această convenție decide formarea *Asociației Europene a Liberului Schimb* (AELS). Alături de Marea Britanie celelalte semnatare sunt Austria, Danemarca, Elveția, Norvegia, Portugalia și Suedia. Mai târziu vor adera Finlanda, Irlanda și Lichtenstein, ultimele două doar cu statut de asociați. Cu formarea acestei asociații, Marea Britanie intră direct și cu rol important între statele europene pornite spre o uniune complexă. A inițiat această structură pentru că o vedea exclusiv economică, fără vreo implicare politică, mai ales de natură federalistă, idee față de care manifesta o teamă instinctivă. AELS nu a dat însă rezultate pe termen lung.

Stat european prin excelență din toate punctele de vedere (istoric, geografic, al tradițiilor), Marea Britanie a trecut prin ireversibilul ciclu impus de imuabilul *pantha rei*, adică, în secolul XX a trecut de la cel mai mare imperiu colonial din istorie, de la inițiativa revoluției industriale, la statul european modern și cu loc bine definit nu numai pe continentul european dar și pe plan internațional. A păstrat cât se putea din tradiția arbitralului de mare putere printr-o diplomatie a cărei tradiție se continuă de cel puțin două secole.

Începând cu epoca Margaret Thatcher, evoluția pe plan intern a Marii Britanii trebuie să țină seama tot mai mult de configurația internațională, de cursul evenimentelor de natură externă. Până la acea dată Marea Britanie și-a permis încă luxul celebrei „splendide izolări” pentru că a profitat din nou de insularitatea sa geostrategică. De acum însă, se vede nevoită

¹ John McCormick, *Să înțelegem Uniunea Europeană*, București, Ed. Codecs, 2006, p. 85.

² 1945-1957, *The history of the European Union*, vezi www.historiasiglo20.org/europe/antecedent2.htm, 12 martie 2012

³ *Ibidem*.

din ce în ce mai accentuat ca să tindă spre a deveni parte a unui continentalism european care îi displace în mod evident, dar pe care trebuie să-l accepte, preferând astfel viitoarea apartenență „de facto” la Uniunea Europeană. Se contura destul de clar faptul că viitorul națiunilor europene era al unității și comunității statelor. Aceasta pentru că, deși Europa era încă împărțită în cele două blocuri politico-militare, totuși niciun stat european nu mai putea avea pretenția că putea dicta vreun demers politic, economic sau militar.

Margaret Thatcher a simțit faptul că Marea Britanie pierdea teren ca mare putere pe plan internațional și a promis o apărare mai hotărâtă și mai eficace a intereselor economice, politice și strategice ale Marii Britanii la nivel mondial. A făcut acest lucru într-o manieră care îi va aduce celebrul renume „Doamna de Fier”. Pe toată durata mandatelor ei ca premier britanic, Margaret Thatcher a apărut cu o tenacitate ieșită din comun interesele britanice în raportul cu celelalte state europene, deși făcea parte din CEE. În afară de renumele dobândit de Margaret Thatcher, stilul de negociere cu partenerii europeni, adesea considerat intolerant și chiar dur, a făcut pe șefii celorlalte guverne europene din vest să considere Marea Britanie ca un partener incomod.

Britanicii nu au aderat la moneda comună, euro, dar continuă să o accepte pe piața lor. Apoi, apărarea atributelor de suveranitate, independență pe toate polămurile, este considerată de britanici ca un fel de lege nescrisă.

Dacă principalele obiective ale premierului britanic erau legate de partea economică, de piață liberă în special, în interesul Marii Britanii în primul rând, cele de ordin strategic pe plan european erau văzute și tratate cu realism și pragmatism tipic britanic. De exemplu, referitor la poziția față de procesul de unificare a Europei, despre Margaret Thatcher s-ar putea spune pur și simplu: „A fost împotriva!” Dar nu există ceva mai mult de această afirmație. Pe de o parte era interesată în dispariția zidului Berlinului, a blocului sovietic în general, dar precauția instinctivă față de o Germanie Mare determina pe Margaret Thatcher să aibă o poziție intransigentă dar și flexibilă, urmărind interese pe termen lung.

Urmașul Doamnei de Fier a fost premierul John Major, dar nu a reușit să se ridice la nivelul predecesorului său. Următorul premier, Tony Blair, venind cu al său „New Labour” a adus o contribuție în plus în relația cu UE impunându-și de multe ori propria personalitate puternică. Conceptele promovate de Tony Blair în relația cu UE i-au adus destule argumente pentru a se justifica terminologia politică de „blairism”.

Marea Britanie și-a jucat rolul în UE, și o face încă, cu mult aplomb, cu o apărare a propriilor interese cum nu o face nici o altă țară din UE. Dintre toții premierii britanici din întreaga istorie a UE, considerăm că Tony Blair a fost cel mai pro european. În afară de acțiunile concrete desfășurate în acest sens, nu a ezitat să-și afirme public poziția. Totdeauna aducea argumentele de natură economică pentru a justifica poziția pe planul politic. Astfel, Tony Blair afirma: „*Noi credem că Marea Britanie trebuie să fie un jucător important în Europa, și, în plus, faptul că un astfel de rol nu este în contrast, ci cu rol complementar față de restul lumii. Uniunea Europeană este o piață de 370 de milioane de oameni și este crucială pentru viitorul economic al Marii Britanii. Deja aproximativ 60% din comerțul nostru este cu restul Europei. Suntem conștienți de importanța mare a Marii Britanii în Europa, pentru ca potențialii investitori să fie mai activi*”.⁴

Tony Blair nu a ezitat să recunoască o realitate evidentă: că cel mai mare merit al UE este menținerea unei stări de pace în cadrul ei, în special, și în Europa în general. În acest context categoric și esențialmente european, fostul premier al guvernului britanic afirma: „*UE a contribuit la menținerea păcii. Această contribuție a creat o piață vastă. Acesta acționează ca o forță majoră în comerțul mondial. Și Marea Britanie are multă disponibilitate pentru a avea un rol important în Europa. O politică de izolare perpetuă ar fi dezastruoasă în Marea Britanie și în UE, de aceea, partidul meu a respins cu fermitate această poziție*”.⁵

În ideea că o piață este cu atât mai eficientă cu cât este mai mare și mai variată ca structuri și sistem, Marea Britanie a sprijinit extinderea UE spre țările din estul european: „*Suntem dornici să urăm bun venit în UE acestor țări foste comuniste din Est. Am sprijinit modificări ale instituțiilor UE, pentru a o face mai deschisă, responsabilă și democratică*”.⁶

Dar dincolo de un optimism considerat firesc până la un punct, sunt o multitudine de

⁴ Tony Blair, *New Britain: My Vision of a Young Country*, Westview Press, Boulder, CO., 1997, p. 128.

⁵ *Ibidem*.

⁶ Vezi Discursul ținut la Keidanren, Tokyo, 5 ianuarie 1996, p. 128.

probleme care trebuie rezolvate din mers. Cu cât extinderea europeană continuă, cu atât problemele devin mai prezente și mai dificil de rezolvat. Marea Britanie, ca un stat membru proieminent, este permanent preocupată de viitorul UE prin prisma intereselor britanicilor. Rămâne și la început de secol XXI statul care face disonanță în corul european în destule situații. Soluțiile oferite de alte state și guverne europene nu coincid totdeauna cu viziunea guvernelor britanice privind viitorul UE. Ideile referitoare la creșterea de putere a Parlamentului European, de constituire a unui Senat al UE, a unei Camere parlamentare care să reprezinte guvernele statelor membre, un eventual președinte al Comisiei Europene ales direct,⁷ nu sunt concepții pe deplin acceptate de britanici. Din acest motiv viabilitatea UE este pusă la îndoială, cel puțin parțial. Tensiunile pe o multitudine de probleme sunt prea multe nu numai între statele membre dar și în interiorul acestora. Acestea pleacă de la contribuția la bugetul UE (domeniu în care Marea Britanie în perioada guvernelor Margaret Thatcher aproape că a schimbat regulile) până la procentajul influenței NATO și terminând cu politica externă. Dacă la acestea se adaugă evenimentele neprevăzute, (gen criză financiară sau politico-militară), atunci lucrurile se complică și mai mult. Federalismul, considerat ca „specie politică” de politologul David McKay, nu este deocamdată o formă de succes pe plan guvernamental.⁸

Margaret Thatcher

Actualul premier David Cameron se înscrie din punct de vedere al relațiilor cu UE, în ceea ce a devenit o adevărată tradiție britanică: opoziție mai mult sau mai puțin vizibilă. Dar dacă niciun premier britanic nu a îndrăznit să declanșeze un referendum privind ieșirea Regatului Unit din UE, foarte probabil că nici David Cameron nu o va face. Motivul este unul simplu: și Marea Britanie are nevoie de UE.

Considerăm că unele dintre cauzele pentru care Marea Britanie nu-și poate permite, cel puțin în prezent, să renunțe la relația cu UE, se leagă de realități pe care guvernele britanice nu le-au spus prea apăsător niciodată. În primul rând este vorba despre tendința evidentă de a-și păstra un rol cât mai important în luarea celor mai importante decizii la Bruxelles. Ori, nu poate face asta decât din interior, pentru că antecedentele întârzierii la aderare au costat prea scump Marea Britanie. În al doilea rând, trecutul nu prea îndepărtat, respectiv perioada interbelică, (atunci când politica prea conciliantă adoptată de Neville Chamberlain față de ascensiunea nazismului), a avut urmări dramatice pentru că a avut un preț uman și material enorm pentru britanici în războiul care a fost târâtă Marea Britanie. Acest fapt pune Marea Britanie în gardă în sensul că trebuie să fie foarte vigilentă la toate politicile declanșate de la Bruxelles pentru ca disensiunile, mai ales cele economice, să nu se transforme în posibile conflicte mult mai grave. Partidul laburist în vremea lui Tony Blair și-a arogat, pe bună dreptate, meritul de a fi adoptat o politică externă relativ la UE cu caracter internaționalist, cu accente pragmatice spre perspectivă. În această idee, este semnificativ cum se tratează relația Marii Britanii cu Commonwealth-ul, acesta fiind privit important pentru guvernele britanice, dar în niciun caz ca un substitut pentru relația cu Europa începutului de mileniu trei.

Drd. Eduard Magiar

⁷ Walter van Gerven's, *The European Union: A Polity of States and Peoples*, Oxford, Hart Publishing, 2005, p. 298.

⁸ Mikhail Filippov, et al., *Designing Federalism: A Theory of Self-Sustainable Federal Institutions*, Cambridge, Cambridge University Press, 2004, p. 3.

APARIȚII EDITORIALE

1. Varga Attila și Rudolf Cristian - **Documenta Masonica Transilvanica et Banatica** *Loja „Licht und Wahrheit” din Reșița*, seria I, volumul I. Editura Argonaut, Cluj Napoca, 2011. 320 pagini.
2. Nicolae Ilieșiu - **Monografia istorică a Banatului**, (ediție, studiu introductiv și note de Dumitru Țicu), editura *Mica Valahie*, Bcurești, 2011, 425 pagini.
3. Ion Popa – **NAPOLEON - un destin fascinant**, Editura TIM, Reșița, 2012, volumul 2, 228 pagini.
4. Gheorghe Jurma – **Molineștii**, Editura TIM, Reșița, 2012, 159 pagini.

Din activitatea noastră

La faza națională a olimpiadei de istorie din aprilie 2012, desfășurată la Iași, au participat următorii elevi:

1. Zamfir C. Andreea – cls. VIII, Liceul Pedagogic *C.D.Loga* - Caransebeș, profesor Bivolaru Mioara;
2. Lupitu P. Mădălina – cls. IX-a, Liceul *Traian Vuia* – Reșița, profesor Taligaș Constantin;
3. Gavrilovici Didraga – cls. X-a, Liceul pedagogic *C.D. Loga* – Caransebeș, profesor Bivolaru Mioara;
4. Surulescu Ilie – cls. XI-a, Liceul *Eftimie Murgu* – Bozovici, profesor Negru Pavel;
5. Cilibiu Mădălina – cls. XII-a, Liceul *General Dragalina* – Oravița, profesor Mutașcu Lenuța.

Elevul Surulescu Ilie a obținut premiul II. Lotul a fost însoțit de profesoara Carmen Bortiş.

La concursul de referate și comunicări științifice faza națională s-a ținut la Buzău și județul nostru a fost reprezentat de elevii:

1. Dinu Dorian – cls. IX-a, Liceul Teoretic *Mircea Eliade* – Reșița, profesor dr. Magiar Nicolae;
2. Vuia Bogdan – cls. XI-a, Liceul *Tata Oancea* Bocșa, profesor Cătană Ion.

Elevii au fost însoțiți de către profesorul Gecse.

Documenta Masonica Transilvanica et Banatica de Varga Attila și Rudolf Cristian

Sub egida Academiei Române și a Institutului de Istorie George Barițiu din Cluj Napoca, editura Argonaut, din metropola Transilvaniei s-a editat volumul **Documenta Masonica Transilvanica et Banatica** de Varga Attila și Rudolf Cristian. Subtitlul cărții se intitulează *Loja „Licht und Wahrheit” din Reșița*, seria I, volumul I. Numărul seriei și volumului ne lasă promisiunea unei alte lucrări pe aceeași temă: francmasoneria.

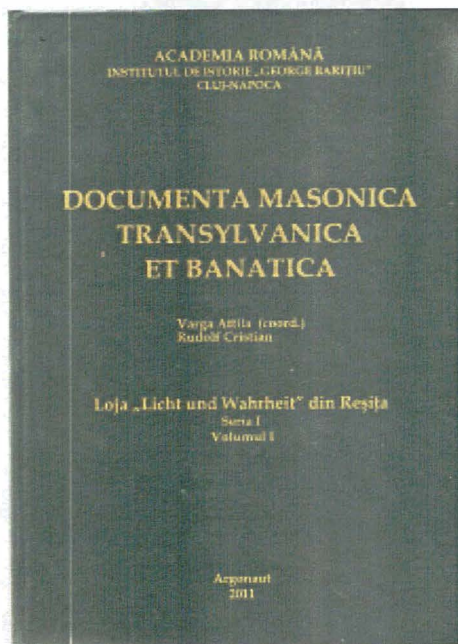
Coordonatorul lucrării, prestigiosul cercetător clujean Attila Varga (dar reșițean prin naștere și studii liceale) s-a afirmat la cel mai înalt nivel pe plan științific cu abordările sale de mare ținută intelectuală în planul pe cât de interesant pe atât de dificil și delicat al studiului francmasoneriei din Transilvania, Banat și Ungaria. Prin lucrările publicate pe această temă, a devenit categoric unul dintre specialiștii de marcă în domeniu, recunoscut în România printr-un premiu al Academiei Române, dar și în alte țări europene precum Ungaria, Marea Britanie și Suedia.

Alături de profesorul Cristian Rudolf de la Universitatea Eftimie Murgu din Reșița, cei doi autori au publicat volumul mai sus amintit la cel mai înalt nivel științific, fiind din acest punct de vedere un demers inedit, la un standard profesional fără reproș.

Lucrarea are trei părți redactate pe 320 de pagini:

1. Formarea *Lojii Maghiare de Rit Ioanit* și relația sa cu francmasoneria românească;
2. Constituirea, evoluția și relația lojii reșițene „*Licht und Wahrheit*” cu Marea Lojă Maghiară de Rit Ioanit;
3. *Anexele* cu documente (precedate de sumare în limbile română, germană și engleză) care conțin documentele arhivei lojii reșițene plus fotografii; se mai adaugă și indicele de persoane și localități.

Pe lângă valoarea în sine a lucrării, pentru masoneria reșițeană demersul celor doi autori

se ridică la rang de excepție. Este o lucrare care se înscrie într-o serie de publicații a documentelor referitoare la masoneria românească și cea din vecinătate – Ungaria și Serbia, respectiv Banatul sârbesc. Timpul istoric în care se încadrează documentele transcrise în volum este cuprins între a doua jumătate a secolului XIX și sfârșitul primului război mondial.

Remarcăm în mod deosebit faptul că partea referitoare la anexele cu documnte este de fapt cea mai consistentă și interesantă (respectiv 61 de

documente în 181 de pagini). Considerăm că această lucrare, pe lângă aprecierea pe criterii științifice, se va bucura și de interesul marelui public mai puțin avizat, dar cu certitudine interesat de subiect.

Lucrarea ne introduce, ca de altfel și celelalte lucrări publicate de Attila Varga, în culisele acelor confrerii cu o oarecare tentă de mister, acea îmbinare de reguli secrete cu ritualuri de sacralitate, dar care ies la vedere ori de câte ori evenimentele istorice majore impun acest fapt.

Oportunitatea acestei lucrări este mai mult decât evidentă pentru că domeniul francmasoneriei nu trebuie nici neglijat nici ignorat, măcar pentru simplul fapt că, de câteva secole, este un adevărat fenomen la nivel internațional.

Cei doi autori au realizat o colaborare fructuoasă întru strângerea documentelor și s-au ferit de propriile interpretări cu caracter subiectiv, lăsând „documentul să vorbească” de la sine. În acest fel se oferă cititorilor posibilitatea să descopere singuri o lume considerată de mulți, paralelă cu restul societății, dar respectată și uneori temută.

Reșița, 5 mai 2012.

Drd. Eduard Magiar
Prof. dr. Nicolae Magiar

Monografia istorică a Banatului de Nicolae Ilieșiu

Muzeul Banatului Montan din Reșița și-a făcut un adevărat obiectiv din a publica volume valoroase în cadrul seriei „Restituiri Istoriografice”, sub coordonarea directorului, prof.dr. Dumitru Țeicu.

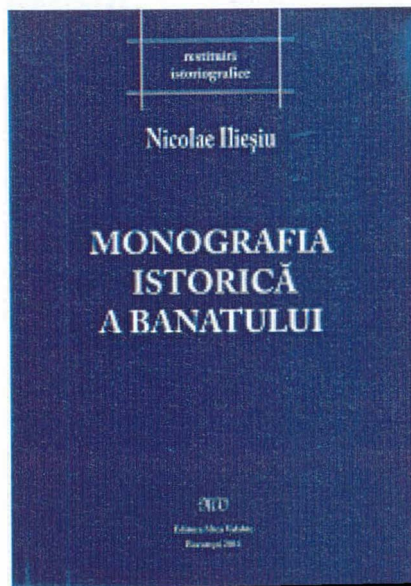
Ultima apariție editorială se numește **Monografia istorică a Banatului** de Nicolae Ilieșiu. Apărută la editura *Mica Valahie* din Bcurești, cartea este un voluminos material de 425 pagini, având *studiul introductiv, ediția și notele* semnate de Dumitru Țeicu, iar *indicele toponimic* realizat de către Minodora Damian. Volumul are referire directă la județul Caraș și are patru capitole:

1. Destinul unei opere neterminate;
2. Notă asupra ediției;
3. Monografia istorică a așezărilor;
4. Indice toponimic.

Primele două sunt semnate de Dumitru Țeicu, iar ultimul de către Minodora Damian. Al treilea capitol este de fapt materialul propriu-zis și cel mai consistent (peste 300 de pagini), respectiv *monografia istorică a așezărilor*, de Nicolae Ilieșiu.

Acest autor, pe nedrept mai puțin cunoscut în istoriografia bănățeană, a realizat studii și cercetări valoroase în perioada interbelică. El a început un amplu studiu monografic pentru toată zona Banatului, demers care s-a concretizat prin redactarea în ordine alfabetică, a unor mici monografii pentru fiecare sat din județele Caraș și Timiș. Din fericire toate cele trei *Caiete - manuscris* consacrate județului Caraș s-au păstrat. Tocmai aceste valoroase studii le-a publicat Dumitru Țeicu în acest volum

Demersul este meritoriu având în vedere importanța acestor cercetări și mai ales aducerea acestui truditoe în ale istoriei, Nicolae Ilieșiu, pe scena tot mai vizibilă a istoriografiei bănățene. Dumitru Țeicu a subliniat maniera de lucru a istoricului Nicolae Ilieșiu, respectiv

aceea a chestionarelor făcute cu meticulozitate, cu multă muncă, dar deosebit de pertinente din punct de vedere științific. În această idee, studiul realizat de Nicolae Ilieșiu s-a transformat de fapt într-o operă cu caracter foarte unitar deoarece fiecare localitate a fost prezentată după același desfășurător care cuprindea 10 puncte sau întrebări. Acestea se refereau la informații locale cu caracter istoric, geografic, administrativ, demografic, cultural, religios. Spațiul istoric determinat pleacă de la perioada anului 1918 inclusiv și punctează toate evenimentele importante

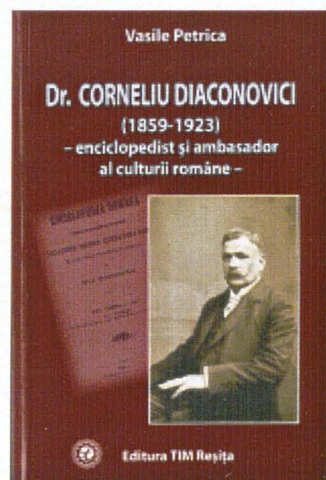
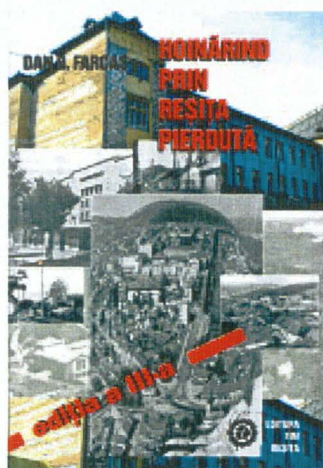
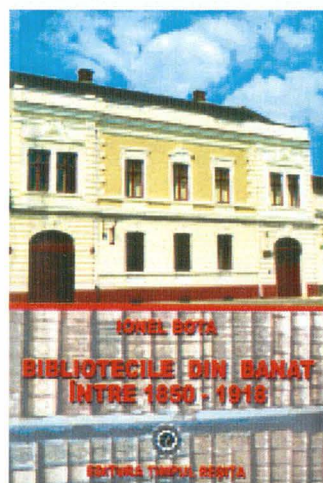
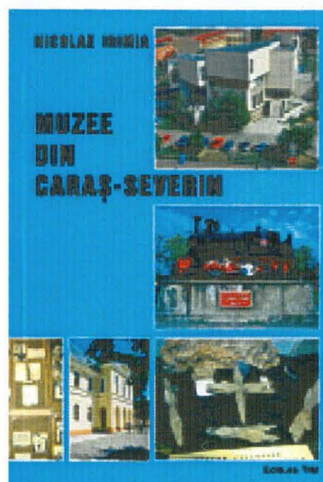
ale vremii din Banat, începând cu ocupația temporară a sârbilor din toamna anului 1918.

Așadar, o cercetare deosebit de valoroasă și care stă practic la baza oricui pornește la realizarea unei monografii locale rurale. Editarea manuscriselor lui Nicolae Ilieșiu a fost, după cum chiar Dumitru Țeicu recunoaște în *Nota asupra ediției*, un demers dificil, dacă ținem cont de numeroasele adnotări făcute de Ilieșiu în raport cu intenția, realizată integral considerăm noi, a lui Dumitru Țeicu de a reda cu acuratețe și fidelitate deplină informațiile din manuscris.

Cu certitudine că acest volum va sta la loc de cinste pentru toți cei interesați de istoriografia bănățeană.

Reșița, 4 mai 2012.

Prof. dr. Nicolae Magiar
Drd. Eduard Magiar

*Cărți apărute la
Editura TIM
Reșița*

ISSN 1844 - 4423